

Dražen Tripalo*

OBJEKTIVNI IDENTITET OPTUŽBE I (NE)VEZANOST SUDA ZA TUŽITELJEVU PRAVNU OCJENU DJELA

1. Uvod

Ustav Republike Hrvatske¹ u članku 29. stavku 2. propisuje da **okrivljenik, u slučaju sumnje ili optužbe zbog kažnjivog djela, između ostalog ima pravo biti obaviješten o naravi i razlozima optužbe koja se diže protiv njega i o dokazima koji ga terete** (alineja 1.). Stavkom 5. istog članka određeno je da se **kazneni postupak može pokrenuti samo pred sudom na zahtjev ovlaštenog tužitelja.**

Iz ovih ustavnih odredbi izvodi se i vezanost suda optužbom propisana stavkom 1. članka 350. Zakona o kaznenom postupku,² prema kojoj odredbi se **"presuda može odnositi samo na osobu koja je optužena i samo na djelo koje je predmet optužbe sadržane u podnesenoj, odnosno na glavnoj raspravi izmijenjenoj ili proširenoj optužnici."** Stavkom 2. istog članka određeno je da **"sud nije vezan za prijedloge tužitelja o pravnoj ocjeni djela."**

Dakle, tužitelj određuje predmet raspravljanja pred sudom i predmet presude. On do završetka glavne rasprave može i odustati od kaznenog progona odnosno od optužbe,³ a ovlašten je (s obzirom na načelo legaliteta i dužan) tijekom kaznenog

* sudac Kaznenog odjela prvog stupnja Županijskog suda u Zagrebu

¹ pročišćeni tekst: "Narodne novine" broj 41/01

² ("Narodne novine" broj 110/97, 27/98, 58/99, 112/99, 58/02, 143/02; nastavno: ZKP)

³ opće odredbe - članci 46. i 52. ZKP-a; prije donošenja rješenja o provođenju istrage - članak 188. stavak 6. ZKP-a; tijekom istrage ili nakon završene istrage – članci 200. i 203. stavak 2. ZKP-a; prije započinjanja glavne rasprave – članak 291. stavak 1. točka 1. ZKP-a

postupka i izmijeniti optužbu ako utvrdi da izvedeni dokazi pokazuju da se izmijenilo činjenično stanje izloženo u optužnici.⁴

Iz Ustavom proklamiranog prava optuženika da bude obaviješten o optužbi proizlazi i obveza suda da, kada je optužnica izmijenjena ili proširena, uzme (i to nakon što se uvjeri da je optuženik razumio izmijenjenu optužbu) njegovo novo očitovanje o optužbi u smislu članka 320. ZKP-a.⁵

Tužitelj je, naravno, jedna od stranaka u kontradiktornom postupku pred sudom i njegova ocjena pribavljenih dokaza i stav o pravnoj normi koju treba primijeniti na ono činjenično stanje koje on smatra utvrđenim ne "poklapa" se uvijek sa sudskim utvrđenjem činjenica i pravnim stavovima.

Naime, sud presudu temelji samo na činjenicama i dokazima koji su izvedeni na glavnoj raspravi⁶ i dužan je uskladiti opis radnje kaznenog djela za koje optuženika proglašava krivim s rezultatima dokaznog postupka. Ta njegova ovlast, međutim, ne može ići na štetu optuženika; kad pravo suda da izmijeni opis radnje kaznenog djela ne bi bilo ovako ograničeno, nedvojbeno bi bilo povrijeđeno optuženikovo pravo obrane jer on tijekom postupka ne bi (s obzirom da kazneni postupak, za razliku od parničnog, ne poznaje načelo otvorenog pravosuđenja) mogao znati koje činjenice sud smatra odlučnima i pod koju pravnu normu te činjenice podvodi.

Iako dvije kratke odredbe članka 350. ZKP-a na prvi pogled ne otvaraju dvojbe o vezanosti suda za optužbu u odnosu na činjenični opis radnji stavljenih optuženiku na teret, odnosno o slobodi suda pri ocjeni koju pravnu normu materijalnog kaznenog prava treba primijeniti na tako utvrđeno činjenično stanje, bogata sudska praksa o pitanjima (prvenstveno objektivnog) identiteta optužbe i presude pokazuje da tanku crtu između djela koje je predmet optužnog akta i onoga što je u kaznenom postupku utvrđeno nije uvijek moguće lako uočiti.

⁴ prema odredbi članka 341. stavka 1. ZKP-a tužitelj može izmijeniti i proširiti optužbu do završetka dokaznog postupka na glavnoj raspravi

⁵ članak 341. stavak 4. ZKP-a

2. Vezanost suda optužbom pri donošenju presude

2.1. Sadržaj optužnog akta i sadržaj presude

Člankom 268. stavkom 1. točkom 2. ZKP-a određeno je da optužnica, između ostalog, sadrži i **"opis djela iz kojeg proistječu zakonska obilježja kaznenog djela, vrijeme i mjesto počinjenja kaznenog djela, predmet na kojemu je i sredstvo kojim je počinjeno kazneno djelo te ostale okolnosti potrebne da se kazneno djelo što točnije odredi."**⁷

Ovako propisani sadržaj optužnice prečesto rezultira navođenjem u činjeničnom opisu radnji kaznenih djela stavljenih optuženicima na teret brojnih okolnosti koje same za sebe nisu elementi bića kaznenih djela za koja se optuženici terete. Kada bi se "djelo koje je predmet optužbe" tumačilo kao ukupnost svih tvrdnji u optužnici, doslovna primjena citirane odredbe stavka 1. članka 350. ZKP-a bi u slučaju nedokazanosti samo jednog od tih navoda (pa i kada on ne bi bio element bića predmetnog kaznenog djela) trebala rezultirati oslobađajućom presudom na temelju članka 354. točke 3. ZKP-a.⁸

Naravno, pojam "djela za koje se optuženik optužuje" ne može se tumačiti tako široko. U praksi se, naime, rijetko događa da sud "prepiše" činjenični opis kaznenog djela iz optužnog akta u osuđujuću presudu bez ikakvih izmjena. Dio intervencija koje sud načini u činjeničnom opisu gramatičke je naravi; neke od izmjena posljedica su drugačijeg utvrđenja "manje važnih" okolnosti (koje nisu elementi bića kaznenog djela za koje se optuženik tereti); neke okolnosti koje je sud ocijenio drugačije od tužitelja bitne su i za primjenu materijalnog prava pa mogu dovesti i do drugačije pravne oznake djela; do drugačije pravne kvalifikacije radnji kaznenog djela od strane suda može doći i uz zadržavanje činjeničnog opisa iz optužbe.

⁶ članak 351. stavak 1. ZKP-a

⁷ Stavak 1. članka 434. ZKP-a upućuje na primjenu ovog dijela te odredbe i na sadržaj optužnog prijedloga i privatne tužbe i u skraćenom postupku.

⁸ "Presudu kojom se optuženik oslobađa od optužbe sud će izreći (...) ako nije dokazano da je optuženik počinio djelo za koje se optužuje."

Prema odredbi članka 355. stavka 1. ZKP-a, u presudi u kojoj se optuženik proglašava krivim sud će, između ostalog, izreći "za koje se djelo proglašava krivim, uz naznaku činjenica i okolnosti koje čine obilježja kaznenog djela te onih o kojima ovisi primjena određene odredbe kaznenog zakona," (točka 1.) te "zakonski naziv i opis kaznenog djela" (točka 2.).

Iako ovako propisani sadržaj opisa kaznenog djela za koje se optuženik proglašava krivim ne odgovara ranije citiranom sadržaju opisa kaznenog djela koji je propisan za optužnicu,⁹ ovu odredbu treba tumačiti imajući na umu da optužni akt određuje predmet raspravljanja i sadržaj presude, pa bi ponovno propisivanje i "vremena i mjesta počinjenja kaznenog djela, predmeta na kojemu je i sredstva kojim je počinjeno kazneno djelo te ostalih okolnosti potrebnih da se kazneno djelo što točnije odredi"¹⁰ u članku 355. stavku 1. ZKP-a bilo nepotrebno ponavljanje. Zbog toga treba zaključiti da je opisana razlika između ovakvog određivanja sadržaja činjeničnog opisa kaznenog djela u presudi i onog u optužbi naglašavanje potrebe da u tom opisu budu navedene i one činjenice i okolnosti iz kojih proizlazi primjena nekih odredaba kaznenog zakona.

Dakako, neće se raditi o svim odredbama materijalnog kaznenog prava koje se primjenjuju, nego samo onima koje će biti navedene u zakonskom opisu i nazivu kaznenog djela.

Primjerice, u činjeničnom opisu u izreci presude kojom je utvrđeno da je (su)optuženik kazneno djelo počinio kao pomagatelj, opisat će se njegove radnje koje predstavljaju pomaganje, u zakonskom opisu kaznenog djela naznačit će da je on "drugom s namjerom pomogao da uporabom sile protiv neke osobe ...", a u zakonskom nazivu će navesti da je time "počinio kazneno djelo protiv imovine –

⁹ "opis djela iz kojeg proistječu zakonska obilježja kaznenog djela, vrijeme i mjesto počinjenja kaznenog djela, predmet na kojemu je i sredstvo kojim je počinjeno kazneno djelo te ostale okolnosti potrebne da se kazneno djelo što točnije odredi"

¹⁰ članak 268. ZKP-a

pomaganjem u razbojništvu – opisano i kažnjivo po članku 218. stavku 1. u vezi s člankom 38. stavkom 1. Kaznenog zakona¹¹".

Također, ako se optuženik proglasi krivim za počinjenje nekog kaznenog djela u prekoračenju nužne obrane, potrebno je u činjeničnom opisu djela navesti okolnosti iz kojih to proizlazi (opisivanje napada oštećenika i navođenje da je optuženik postupao braneći se od tog napada), u zakonskom opisu naznačiti da je on postupao "prekoračivši granice nužne obrane", a u zakonskom nazivu uputiti i na članak 29. stavak 3. KZ-a.

S druge strane, sud pri izricanju osuđujuće presude primjenjuje i niz drugih odredaba kaznenog zakona, primjerice one članka 56. KZ-a o izboru vrste i mjere kazne, ali je nedvojbeno da zbog toga ne treba u činjeničnom opisu radnje kaznenog djela navesti i sve olakotne i otegotne okolnosti, niti se u izreci presude treba pozvati na te odredbe.

U svim ranije opisanim slučajevima (činjeničnog i pravnog) opisivanja dokazanih radnji različitog od njihovog opisa u optužbi će i u žalbenom postupku biti cijenjeno odnosi li se presuda, osim na osobu koja je optužena, i na ono djelo koje je predmet optužbe.

2.2. Objektivni identitet optužbe i presude

Naime, točkom 9. stavka 1. članka 367. ZKP-a **prekoračenje optužbe** određeno je kao apsolutno bitna povreda odredaba kaznenog postupka, a na tu povredu drugostupanjski sud, prema odredbi članka 379. stavka 1. točke 1. ZKP-a, **pazi po službenoj dužnosti**.

Analiza mogućih situacija i sudske prakse pokazuje da se pitanje je li došlo do povrede objektivnog (jer je subjektivni rijetko dvojben) identiteta optužbe postavlja kada sud:

(1) utvrdi činjenično stanje drugačije od onog opisanog u optužbi pa

¹¹ "Narodne novine" broj 110/97, 27/98, 129/00, 51/01; nastavno: KZ

(1.1.) izmijeni, u odnosu na optužbu, okolnosti koje nisu elementi kaznenog djela ili

(1.2.) drugačije opiše okolnosti koje predstavljaju elemente bića kaznenog djela

(1.2.1.) uz zadržavanje iste pravne kvalifikacije ili pak

(1.2.2.) radnje okvalificira kao kazneno djelo koje nije identično onome u optužbi, ili

(2) na činjenično stanje utvrđeno kao u optužbi primijeni drugu pravnu normu.

2.2.1. Izmjena okolnosti koje nisu elementi kaznenog djela

Za ocjenu je li u nekoj presudi povrijeđen identitet optužbe nužno je prvenstveno uočiti **razliku između onih okolnosti koje predstavljaju zakonska obilježja predmetnog kaznenog djela** (determiniranog u vremenu i prostoru te objektom i sredstvom) i onih **okolnosti od kojih ovisi primjena određene materijalnopravne odredbe** od svih **ostalih okolnosti koje samo pridonose točnijem određivanju kaznenog djela**.

Pritom je bitno i ovdje ukazati na učestalu praksu preopširnog opisivanja radnje počinjenja kaznenog djela kako u optužnim aktima, tako i u presudama. U tradiciji je našeg pravnog sustava cijelu izreku i optužnog akta i presude - od osobnih podataka optuženika, preko činjeničnog opisa do zakonskog opisa zakonskog naziva kaznenog djela, a u osuđujućoj presudi i do sankcije - formulirati u jednoj jedinjoj rečenici. Takvi opisi kod složenijih kaznenih djela znaju biti napisani i na više stranica i sadržavati više od tisuću riječi, pa se može postaviti pitanje razumljivosti takovih konstrukcija. Negdje je takva duljina činjeničnih opisa opravdana složenošću kaznenog djela, ali bi u velikom broju predmeta opise kaznenih djela bilo moguće značajnije reducirati ne samo bez štete za njihovo razumijevanje, nego i radi sužavanja predmeta raspravljanja na uistinu bitne okolnosti počinjenja kaznenog djela.¹² Stoga je potrebno uvijek razmotriti je li,

¹² Naime, svaka okolnost navedena u opisu radnji kaznenog djela za koje se optuženik proglašava krivim treba biti nedvojbeno utvrđena; ako bilo koja od tih činjenica, pa čak i ako se radi o okolnosti koja nije element bića kaznenog djela, ostane dvojbeno, ostvaren je žalbeni razlog pogrešno ili

primjerice, u činjeničnom opisu radnje kaznenog djela ubojstva uistinu potrebno prepisati iz zapisnika o obdukciji sve utvrđene ozljede oštećenika ili je dostatno navesti da je oštećenik uslijed optuženikove radnje zadobio povrede od kojih je umro; je li pri navođenju droge pronađene kod optuženika potrebno naznačiti težinu svakog od oduzetih paketića, ili je dostatno navesti ukupnu količinu pronađene droge; je li kod krađe potrebno navoditi apoene oduzetih novčanica ili treba navesti samo ukupnu svotu prisvojenog novca.¹³

Bogata sudska praksa izrazila je nedvojbeni stav da **izmjena onih okolnosti koje nisu elementi bića kaznenog djela i koje, prema tome, ne mogu utjecati na pravnu kvalifikaciju radnji za koje se optuženik proglašava krivim ne predstavlja prekoračenje optužbe**, već samo točnije određivanje kaznenog djela za koje se sudi:

*"Sud prvog stupnja nije ostvario bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 367. st. 1. toč. 9. ZKP-a (prekoračenje optužbe), jer unošenjem teksta u izreku pobijane presude da je "...opt. K.V. pravomoćnom presudom broj K-263/00 proglašen krivim za neovlašteno posjedovanje stvari koje su propisom proglašene opojnim drogama, iz čl. 173. st. 1. KZ-a..." ne predstavlja kriminalnu količinu zbog koje opt. K.V. proglašen krivim niti mu je za tu kriminalnu količinu izrečena bilo kakva kazna u pobijanoj presudi, već takvo unošenje u izreku pobijane presude (izmjena činjeničnog opisa) predstavlja **isključivo preciziranje događaja izvan onoga za što je suđen**,¹⁴ kako to pravilno ističe i sud prvog stupnja na str. 16 pobijane presude."¹⁵*

nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. Svođenje činjeničnog opisa kaznenog djela u optužbi na njegove osnovne elemente sužuje i predmet raspravljanja, ali i osporavanja presude u žalbenom postupku, pa oživotvorenje načela ekonomičnosti ovdje posebno dobiva na značaju.

¹³ Tako u odluci Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 19. rujna 2002. godine broj I Kž-151/02-9: *"Iz izloženog proizlazi da se pobijana presuda u svojoj izreci odnosi na sva tri optuženika, s individualizacijom njihove kriminalne djelatnosti vezane za kriminalno razdoblje u kojem su djelovali, koliko puta i koju količinu i za koji iznos su drogu prodavali. Okolnost da prvostupanjski sud u izmjeni činjeničnog opisa djela nije detaljno naznačio sve prodaje koje su vršene od strane opt. T. nema značaj prekoračenja optužbe, kada se ovaj optuženik oglašava krivim da je prodao opt. G. najmanje količinu od 250 g droge heroina u koju svakako ulazi ona droga sadržana u činjeničnom opisu optužnice prema pojedinačnim količinama od 10 do 50 g, dok je iznos po gramu heroina ušao i u činjenični opis pobijane presude u odnosu na opt. T."*

¹⁴ podebljani tekst u citatima iz sudskih odluka istaknuo je D.T.

¹⁵ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 24. rujna 2002. godine broj I Kž-507/02-8

"Naime, u žalbi se navodi da je počinjena bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz čl. 367. st. 1. toč. 9. ZKP iz razloga što je prvostupanjski sud u bitnom izmijenio činjenični opis djela u odnosu na optužnicu, prema kojoj se optuženiku, tada stavljalo na teret da je pucao u pravcu glave oštećenice, ali je u času ispaljenja prišao svjedok O. i ruku skrenuo prema tlu, zbog čega je ispuštena bitna činjenica u kojem je pravcu optuženik ispalio metak, po stajalištu žalitelja.

Iz izreke pobijane presude proizlazi da je optuženik krenuo za oštećenicom s uperenim pištoljem, i to u pravcu njezinog tijela, a u trenutku kada se uz nju nalazila M.V. ispalio prvo jedan metak, potom i drugi metak koji su skrenuli prema podu, iz razloga što je svjedok O. optuženikovu ruku u kojoj je držao pištolj okrenuo prema tlu. Iz izloženog, dakle, proizlazi da je činjenična izmjena u izreci pobijane presude rezultat provedenog dokaznog postupka, prije svega, iskaza same oštećenice koja izričito navodi da je zastala uz zeleni štand vlasništvo M.V. gdje se nalazi voće i povrće, kada ju je sustigao optuženik i pucao u trenutku kad se našao od nje udaljen oko 1 m, a osjetila je pucanj kraj nogu.

Iz izloženog, dakle, proizlazi da je optuženik u trenutku ispaljenja prvog metka bio okrenut prema oštećenici i pucao u pravcu tijela oštećenice.

Do istog zaključka dolazi se i uvidom u priloženu fotodokumentaciju, posebice onu na listovima od 13 priložene fotodokumentacije.

Stoga, radi se dakle o izmjenama nebitnih činjenica i okolnosti što ne predstavlja prekoračenje optužbe, niti se može govoriti o nepostojanju identiteta presude i optužbe, već je prvostupanjski sud na osnovu svih utvrđenih činjenica, a posebice iskaza same oštećenice D.J., svjedoka O., te priložene fotodokumentacije zaključio da je optuženik započeo pucati u pravcu tijela oštećenice, pa time, dakle, **nije izmijenjen objektivni identitet djela sadržan u optužnici, kada je optuženik oglašen krivim za onu djelatnost koju je u okviru optužnice utvrđeno da je i počinio.**"¹⁶

"Optuženici u žalbama navode, da je sud prvog stupnja ostvario bitnu povredu odredaba kaznenog postupka jer u presudi nedostaju razlozi o odlučnim činjenicama, nisu navedeni jasni razlozi iz kojih sud nalazi da su optuženici počinili terećena kaznena djela a izneseni razlozi su nepotpuni i proturječni. Osim toga, prema žalbi opt. A.J., optužba je i prekoračena kada je u činjenični opis kaznenog djela sud unio da je ošt. A.R. zadobila

¹⁶ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 20. siječnja 2000. godine broj I Kž-419/1998-10

ogrebotine glave, iako to nije sadržavala optužba, a kako uz to prihvaća iskaz ove oštećenice, unatoč toga što je ona iskazala da ne može reći je li povrijeđena kamenom ili pak od nečeg drugog, proizlazi, da su izreka presude i razlozi presude u tom dijelu i proturječni. Konačno, sud nije iznio razloge iz kojih je utvrdio odlučnu činjenicu da je opt. A.J. uopće bacio ručnu bombu a iskaze svjedoka o toj relevantnoj činjenici, prešućuje.

Suprotno izloženim prigovorima, između izreke i obrazloženja pobijane presude nema nikakve proturječnosti, niti se može govoriti o nedostatku razloga, budući da je sud prvog stupnja za sva svoja utvrđenja u obrazloženju presude iznio razloge koji nisu ni nejasni ni proturječni, a niti je prekoračena optužba u pravcu u kojem se to ističe u žalbi opt. A.J. s obzirom da i tako **izmijenjeni opis kaznenog djela ostaje u granicama i pravne kvalifikacije djela optuženika i događaja iz optužnice, jer ni jedna odlučna činjenica nije izmijenjena**, pa je sačuvan identitet kaznenog djela za koje je on terećen i osuđen."¹⁷

"Optužba nije prekoračena sve dokle se presuda kreće u granicama kriminalnog događaja, kakav se stvarno odigrao, bez obzira na to jeli on točno u cijelosti obuhvaćen optužnicom. Izmjene koje je unio sud prvog stupnja u činjenični opis djela u presudi dovele su samo do drugačijeg djela, ali ne i do drugog djela, pa je sačuvan identitet presude i optužbe. Djelo je za optuženika ostalo jednako teško, ako ne i lakše od onoga iz optužbe, sud je u presudi obuhvatio isti događaj mijenjajući samo okolnosti koje su proizašle iz glavne rasprave, a tiču se bliskih svojstava djela. Navodi činjeničnog opisa djela u presudi, da je optuženik pokušao uhvatiti za cijev puške i odmaknuti od sebe i da je uhvatio pušku sa tim ciljem, samo je precizniji opis događaja što proizlazi iz dokaznog postupka. Radi se o činjeničnom stanju koje je povoljnije za optuženog, a ne izlazi iz granica opisa događaja, kako ga je dala optužba. Opis djela naveden u presudi, razlikuje se od činjeničnog opisa djela i optužnice u pogledu **okolnosti koje nisu bitne za samu kvalifikaciju djela**, prema tome nije u pravu žalitelj kada ističe taj žalbeni osnov."¹⁸

"Optuženik ukazuje na postupovnu povredu iz čl. 367. st. 1. toč. 9. ZKP navodeći da je prvostupanjski sud prekoračio optužbu mijenjajući činjenični opis samo iz razloga da nađe uporište u odbijanju dokaznih prijedloga za saslušanje svjedoka M.,.Z. i S.

¹⁷ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 18. studenog 1999. godine broj I Kž-725/1996-3

¹⁸ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 28. kolovoza 1996. godine broj I Kž 329/1996-3

*U navedenom optuženik nije u pravu budući prvostupanjski sud izmjenom činjeničnog opisa **nije optuženika proglasio krivim za drugo djelo** u odnosu na djelo iz optužbe, niti je došlo do teže kvalifikacije tog kaznenog djela od one koja proizlazi iz opisa djela sadržanog u optužnici.*

Usklađenjem odnosno preciziranjem činjeničnog opisa u skladu s utvrđenim činjeničnim stanjem optužba nije prekoračena odnosno nije povrijeđen objektivni identitet presude."¹⁹

"Optuženik ukazuje i na izmjenu činjeničnog opisa u odnosu na optužnicu smatrajući da je došlo do prekoračenja optužbe, u čemu također nije u pravu budući je **činjenični opis usklađen sa utvrđenim činjeničnim stanjem u nebitnim elementima i ne zadire u bitna obilježja kaznenog djela za koje se optuženika tereti**, kada sud iz činjeničnog opisa izostavlja telefonski razgovor, a uvodi narudžbu droge točno neutvrđenim putem. Za sva svoja utvrđenja i izmjene činjeničnog opisa sud prvog stupnja je dao jasne razloge na koje se žalitelj upućuje, time da je iste potrebno sagledati u cijelosti, a ne fragmentarno, uzimajući samo dijelove rečenice, kako to čini žalitelj u odnosu na vrijeme zajedničkog vršenja djela, udruženih optuženika. Kada se pročita cijeli pasus 3 na str. 21 presude dolazi se do zaključka da su optuženici zajednički, dogovorno djelovali od lipnja do listopada 1993. godine što je u skladu s činjeničnim opisom u toč. 1 dok je ostali dio opis djelatnosti optuženika prije tog razdoblja i ne predstavlja udruživanje više osoba radi činjenja tih djela."²⁰

"Suprotno navodima žalbe, sud prvoga stupnja nije prekoračio optužbu i nije počinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz članka 364. stavak 1. točka 9. ZKP tako što je kao mjesto ozljede umjesto u predjelu gornje strane lijeve nadlaktice, kako je bilo navedeno u optužnici, u presudi utvrdio da je ubod nožem izvršen u predio iznad lijeve pazušne jame i iznad zgloba lijevoga ramena. Radi se o preciziranju činjeničnog opisa djela, prema činjeničnom utvrđenju u tijeku postupka na koje je sud prvoga stupnja bio ovlašten, jer nema nikakve dvojbe da se i nakon te izmjene presuda odnosi na djelo koje je predmet optužbe (članka 336. stavak 1. ZKP)."²¹

¹⁹ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 16. listopada 2002. godine broj I Kž-152/02-6

²⁰ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 26. svibnja 1998. godine broj I Kž-157/1996-3

²¹ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 17. veljače 1993.g broj I Kž 1263/1992.

"Utvrđenjem pobližeg, točnijeg vremena smrti oštećenice ne bi bila prekoračena optužba, niti narušen njen objektivni identitet (o subjektivnom identitetu se i ne radi), jer se time ne dovodi u pitanje inkriminiran događaj, niti se radi o odlučnoj činjenici takvog značenja da bi time bilo dovedeno u pitanje bitno obilježje krivičnog djela. Tako pobližim označavanjem vremena izvršenja djela ne narušava se identitet optužbe do mjere da bi se zbog toga radilo o drugom djelu, pa niti drugačijem."²²

2.2.2. Utvrđenja suda koja se odnose na elemente bića kaznenog djela

Kako je već navedeno, sud, odlučujući o optužbi, može i one činjenice koje se odnose na same elemente bića kaznenog djela naći utvrđenima različito od njihovog opisa u optužbi.

Međutim, i u takvim slučajevima sud može ostati pri istoj kvalifikaciji kaznenog djela kao u optužbi, pa se usklađenje činjeničnog opisa radnje kaznenog djela s rezultatima dokaznog postupka smatra samo **preciziranjem** tog opisa koje ne predstavlja prekoračenje optužbe:

"Suprotno ocjeni žalitelja, sud drugog stupnja smatra da nema prekoračenja optužbe, niti bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz čl. 367. st. 1. toč. 5. ZKP u tome što je sud prvog stupnja iz navoda optužnice, u kojima između ostalog stoji (cit.): "prijeteći djelatnicima M.V. i G.C. da će ih izbosti ukoliko mu ne daju novac..." ispustio riječi: "da će ih izbosti" i u izreci presude naveo: "prijeteći se nožem djelatnicama M.V. i G.C. ukoliko mu ne daju novac...". Ovo zbog toga jer je u optužnici stajao, između ostaloga i navod da je optuženi tamo opisane radnje poduzimao na način: "oboružan kuhinjskim nožem duljine oštrice cca 30 cm, a koji je držao u desnoj ruci", koji navod je sadržan i u izreci prvostupanjske presude, dakle sredstvo i način izvršenja djela u bitnom su opisani na smisleno isti način.

Žalitelj povredu kaznenog zakona nalazi u tome što je sud predmetno djelo pravno označio po čl. 218. st. 2. KZ, iako je, prema stajalištu žalitelja, postojanje kvalifikatornog elementa – prijetnje neposrednim napadom na život i tijelo, u izreku presude unio prekoračivši optužbu, pa da je zato glede kaznenog djela koje je predmet optužbe primijenjen zakon koji se ne može primijeniti, dakle istaknuta je povreda kaznenog

²² odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 14. rujna 1995.g. broj I Kž 39/1995.

*zakona iz čl. 368. toč. 4. ZKP. Suprotno žalitelju, sud drugog stupnja, kako je naprijed obrazloženo, ne smatra da je sud prvog stupnja u iznijetom opsegu i smislu prekoračio optužbu, te da je na utvrđeno činjenično stanje, opisano u izreci prvostupanjske presude, dakle da je optuženi nožem duljine oštrice oko 30 cm prijetio djelatnicama oštećenika, a to znači i da je uporabljeno opasno oruđe, što predstavlja kvalifikatorni element kod kaznenog djela iz čl. 218. prema njegovom st. 2., kazneni zakon pravilno primijenjen."*²³

"Sud prvog stupnja nije optužbu prekoračio time što je u činjenični opis krivičnog djela krivotvorenja novca iz čl. 148. st. 1. OKZRH umjesto riječi: "tiskao neutvrđenu količinu novčanica USA dolara", unio riječi: "tiskao oko 50.000 dolara".

*Na takvo utvrđenje sud je bio ovlašten jer se njime ne dira u kvalifikaciju djela, niti se na bilo koji drugi način dovodi u pitanje identitet djela iz optužbe."*²⁴

Često je, s obzirom na načelo vezanosti suda optužbom, sporno **dodavanje** od strane suda u činjenični opis radnje kaznenog djela okolnosti iz kojih proizlazi **veća kriminalna količina**.

Naime, sud je, kako je već navedeno, s jedne strane i u ovim situacijama dužan u presudi uskladiti činjenični opis radnje kaznenog djela s rezultatima dokaznog postupka, ali niti tada ne smije prekoračiti optužbu na način da iz takvih utvrđenja proizađe osuda za teže kazneno djelo od onog koje se optuženiku stavlja na teret. Pritom se također mora imati na umu da bi unošenje u činjenični opis elemenata iz kojih bi proizašao kvalificirani oblik kaznenog djela, uz zadržavanje u zakonskom opisu i pravnoj kvalifikaciji optuženog djela, predstavljalo proturječje izreke.²⁵

²³ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 12. rujna 2002. godine broj I Kž-600/02-4

²⁴ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 4. rujna 1996. godine broj I Kž 599/1996

²⁵ Takva bitna povreda odredaba kaznenog postupka bila bi, primjerice, počinjena kada bi sud u činjenični opis radnje kaznenog djela, u skladu s rezultatima dokaznog postupka, naznačio pribavljanje imovinske koristi u iznosu od 31.000,00 kn, a djelo pravno označio u skladu s optužbom kao kazneno djelo iz članka 337. stavka 3. u vezi sa stavkom 1. istog članka (jer bi iz ovakvog iznosa proizlazio kvalifikatorni element pribavljanja znatne imovinske koristi iz stavka 4. istog članka).

Za zaključiti je da je sud i u slučaju utvrđenja veće kriminalne količine ovlašten istu naznačiti u činjeničnom opisu radnje kaznenog djela u presudi, ali samo ako se kreće u granicama pravne kvalifikacije iz optužbe.

Takav stav izražen je u više odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske:

"Isto tako, ne stoji prigovor u žalbi optuženika da je optužba prekoračena time što je u presudi, u odnosu na optužnicu, izmijenjena količina opojne droge na više, te što se u presudi navodi druga osoba od koje je oduzeta droga.

*Točno je, naime, da se u optužnici navodi da je od optuženika, uz potvrdu, oduzeto 9 kg i 832 gr marihuane, dok se u presudi navodi da je od opt. I.M. oduzeto 9.832,60 gr opojne droge marihuana, međutim time nije prekoračena optužba niti je povrijeđen objektivni i subjektivni identitet optužbe i presude, kako smatra žalitelj, već je riječ o tome da je **prvostupanjski sud, krećući se u granicama činjeničnog opisa djela iz optužnice, u presudi samo preciznije opisao djelo koje je predmet optužbe**, tako što je taj dio uskladio sa inače nesporno utvrđenim činjeničnim stanjem tj. da se radilo o količini od 9,832,60 gr marihuane, kako to proizlazi iz zapisnika o vještačenju Centra za kriminalistička vještačenja I. iz Z. (list 100 – 101 spisa), odnosno da je ta droga oduzeta od opt. I.M., kako to proizlazi iz potvrde o privremeno oduzetim predmetima (list 7 – 10 spisa).*

Uostalom, ovime prvostupanjski sud nije u svojoj presudi izmijenio neku bitnu činjenicu u odnosu na kazneno djelo koje je predmet optužbe ili u odnosu na opt. M. kao počinitelja tog kaznenog djela, da bi se moglo govoriti o prekoračenju optužbe, odnosno povredi subjektivnog identiteta optužbe u odnosu na presudu."²⁶

"Time pak, što je ovlašteni tužitelj, ovdje državni odvjetnik, donekle izmijenio činjenični opis djela prije početka glavne rasprave ali ostajući u granicama istih događaja i iste pravne kvalifikacije djela iz već podnesene optužnice, i što je sud prvog stupnja prihvatio i na temelju takove optužnice postupao, niukoliko se ne ostvaruje označena postupovna povreda (tim prije ako se ima u vidu odredba čl. 327. ZKP), a niti se takova povreda ostvaruje time, što je sud, sukladno utvrđenom činjeničnom stanju na glavnoj raspravi

²⁶ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 8. siječnja 2002. godine broj I Kž-583/01-7

*postupio na isti način, te dodao riječi "i drugi materijal". Prema tomu, nema ni objektivnog prekoračenja optužbe."*²⁷

*"Točno je da se presuda može odnositi samo na kazneno djelo koje je predmet optužbe i da se izmjenama u presudi ne može djelo pretvoriti u drugo djelo. Međutim, time što je sud prvog stupnja izmijenio iznos prisvojenog novca od 350.000,00 u optužnici, na iznos od 350.808,48 kn u presudi, nije tom izmjenom pretvorio djelo u drugo djelo u odnosu na ono iz optužbe, naime, sačuvan je objektivni identitet presude i optužbe. Identitet djela nije izmijenjen time što je izmijenjen iznos prisvojenog novca za tako mali iznos, **djelo je jednako teško, kao i ono iz optužbe, radi se o istoj radnji i istom događaju, a izmjena se odnosi samo na okolnost koja konkretizira djelo, ali nije pravno relevantna za izmjenu predmeta optužbe.** Taj mali iznos pribavljene koristi nije činjenično modificiranje djela, koje bi dovelo do teže kvalifikacije djela, nego što ta kvalifikacija proizlazi iz opisa djela sadržanog u optužnici, to dakle nije izmjena u odnosu na konstitutivno odnosno kvalifikatorno obilježje djela. Jednostavno time se ne mijenja suština djela iz optužbe."*²⁸

Međutim, ako se radi o **značajnijem** dodavanju kriminalne količine uslijed kojega bi proizlazilo faktički teže djelo (pa čak i ako bi ostalo u okvirima iste pravne kvalifikacije kao u optužbi), postojalo bi prekoračenje optužbe:

"Prvostupanjski sud, međutim, presudu u ponovljenom postupku, iako je isti rezultat samo žalbe izjavljene u korist optuženika, mijenja na njegovu štetu, i to u nekoliko segmenata.

Prvenstveno valja istaći naznaku vremena kriminalne aktivnosti optuženika. Dok prva, i ukinuta presuda (list 137 spisa), kao vrijeme izvršenja kaznenog djela označava vrijeme "od početka siječnja do 7. ožujka 2002 u Splitu", pobijana presuda kao vrijeme kriminalne aktivnosti označava "tijekom ožujka 2001. te veljače do 7. ožujka 2002. godine".

*Ovakvom izmjenom sud **značajno prekoračuje inkriminirano vrijeme** kao vrijeme počinjenja kaznenog djela, u kojem da bi optuženik, nemajući ovlaštenje nabavljao opojnu drogu, iako je ovaj ponovljeni postupak rezultat žalbe na prethodnu presudu izjavljene samo u korist optuženika."*²⁹

²⁷ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 1. listopada 1998. godine broj III Kr 295/1998-6

²⁸ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 13. prosinca 2000. broj I Kž 153/97

²⁹ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 8. svibnja 2003. godine broj I Kž-39/03-9

Ako sud utvrdi veću kriminalnu količinu od one navedene u optužbi, a njezino unošenje u činjenični opis bi moglo predstavljati prekoračenje optužbe, preostaje mu zadržati pravnu kvalifikaciju djela iz optužbe, ali tu količinu može cijiniti kao **otegotnu** okolnost u obrazloženju presude:

*"Neutemeljen je i prigovor istog optuženika da je povrijeđen kazneni zakon time što je sud prvog stupnja kao otegotno uzeo u obzir da je ovaj optuženik osobno ubrizgavao drogu opt. K.. Nije, naime, riječ o povredi kaznenog zakona, niti o prekoračenju optužbe, kako se ističe u njegovoj žalbi, već naprosto o **ponašanju optuženiku u okviru njegove kriminalne djelatnosti, koje ponašanje sud prvog stupnja nije imao razloga ne uzeti u obzir pri odmjeravanju kazne.**"³⁰*

"Navodeći žalbeni osnov zbog bitnih povreda odredaba kaznenog postupka žalitelj ističe da je prvostupanjski sud u obrazloženju presude na str. 8/IV i V naveo da je utvrdio da je oštećenica bila omamljena i oslabljena, pa kako državna odvjetnica nije mijenjala činjenični opis optužnice do okončanja glavne rasprave, presuda je donesena na temelju takve optužnice u kojoj u činjeničnom opisu nije navedeno niti to da bi oštećenica bila oslabljena niti to da bi bila omamljena, a što predstavlja odlučnu činjenicu, pa je prvostupanjski sud spominjući samo u obrazloženju ove dvije važne okolnosti optužbu prekoračio, jer se one ne spominju u izreci presude.

*Optužba je prekoračena ako je povrijeđen objektivni odnosno subjektivni identitet optužbe. Subjektivni identitet optužbe i presude ogleda se u tome što sud može suditi samo osobu na koju se optužba odnosi, a objektivni identitet optužbe i presude ogleda se u tome što se presuda može odnositi samo na djelo koje je obuhvaćeno optužbom, tj. sud je vezan za činjenični opis djela izložen u optužbi koja je podnesena ili eventualno na glavnoj raspravi izmijenjena, pa **kako se žalitelj poziva na pojedine okolnosti koje sud utvrdio i koje je naveo samo u obrazloženju presude, a ne i u njenoj izreci, ovaj Vrhovni sud, kao sud drugog stupnja, ne nalazi da bi u pobijanoj presudi bile ostvarene bitne povrede odredaba kaznenog postupka** na koje se žalitelj poziva, a niti je utvrdio postojanje onih bitnih povreda na koje kao sud drugog stupnja pazi po službenoj dužnosti, pa je žalba optuženika u tome dijelu neosnovana."³¹*

³⁰ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 1. prosinca 1998. broj I Kž 343/1998-8

³¹ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 26. siječnja 2000. godine broj I Kž-693/1999-5

Moguće je, također, da sud, u situaciji kada se optuženiku stavlja na teret jedan od **alternativnih oblika** počinjenja nekog kaznenog djela, ne nađe utvrđenom tu radnju počinjenja, ali nađe dokazanim neki drugi oblik počinjenja istog djela.

I ovakvom slučaju sud je ovlašten izmijeniti činjenični opis radnje kaznenog djela i optuženika proglasiti krivim za ono kazneno djelo za koje je optužen, ali **drugačijeg zakonskog opisa**.

Iz sudske prakse:

"Žaleći se zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz čl. 367. st. 1. toč. 11. ZKP optuženik I. navodi da je izreka pobijane presude nerazumljiva, jer da nije razvidno za koja kaznena djela je proglašen krivim, činjenično opisanih pod a/ i b/ toč. 1. izreke pobijane presude, a s obzirom da se pobijana presuda u tom dijelu odnosi i na kazneno djelo koje nije bilo predmet optužbe nalazi i da je optužba prekoračena, slijedom čega da je počinjena i bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz čl. 367. st. 1. toč. 9. ZKP.

*U navedenom žalitelj nije u pravu budući je **opt. I., optužnicom, terećen za kazneno djelo zlouporabe opojnih droga iz čl. 173. st. 2. KZ, a za navedeno kazneno djelo je i proglašen krivim, time da je svojim postupanjem ostvario dva modaliteta radnje počinjenja ovog kaznenog djela, neovlašteno radi prodaje posjedovao, te prodavao stvari i pripravke koji su propisom proglašeni opojnim drogama, kako to pravilno zaključuje prvostupanjski sud.***

Dakle, opt. I. je proglašen krivim za jedno kazneno djelo iz čl. 173. st. 2. KZ, za koje je i optužen prema optužnici državnog odvjetnika."³²

"Navodi žalbe opt. S.S. i opt. K.T., da je prvostupanjski sud time što je izmijenio navod optužbe, navodeći da je cilj otmice bio da oštećenik potpiše dokumente o pravu vlasništva na nekretninama u Š. d., dok se u optužnici tvrdi da se radi o prijepisu vlasničkih prava samo na 1 dijela objekta prekoračena optužba, nisu osnovani.

Naime, vezanost suda za djelo koje je predmet optužbe odnosi se uvijek i isključivo na skup odlučnih činjenica od kojih je djelo sastavljeno. U konkretnom slučaju sud nije izmijenio u presudi činjenicu (umjesto 1 nekretnina navodi se prepisivanje nekretnina) koja predstavlja konstitutivno obilježje teže djela, jer djelo za koje se terete optuženi

ostaje isto, dakle, **sud nije unio u presudu činjenicu koja bi predstavljala kvalifikatorno obilježje za teže kazneno djelo.** Ta modifikacija presude ne dovodi do težeg djela, ona dakle ne transformira obilježje kaznenog djela u drugo djelo. Nema nadalje takva izmjena u presudi niti nepovoljno djelovanje na štetu optuženih, pa prema tome nema niti prekoračenja optužbe, radi se o činjenici koja ne mijenja identitet dijela i nije pravno relevantna za izmjenu predmeta optužbe."³³

"Optuženik se žali zbog bitnih povreda odredaba kaznenog postupka iz čl. 367. st. 1. toč. 9. i 11. i st. 2. ZKP, pa bitnu povredu iz čl. 367. st. 1. toč. 9. ZKP nalazi u tome što je sud prvog stupnja izmijenio činjenični opis optužnice, te optuženika oglasio krivim za potpunu različitu radnju počinjenja djela od one opisane u optužnici, na koji način je optužbu prekoračio.

Ovaj žalbeni prigovor nije utemeljen.

Točna je tvrdnja iz žalbe da je državni odvjetnik optuženiku stavio na teret da je počinio kazneno djelo iz čl. 173. st. 2. Kaznenog zakona na način da je **kupovao heroin u cilju da ga ilegalno preprodaje na narkomanskom tržištu, a sud prvog stupnja oglasio ga je krivim da je kupovao, prenosio i držao tvari koje su propisom proglašene opojnim drogama radi stavljanja u promet na drugi način** (zamjena opojne droge heroin na ilegalnom narkomanskom tržištu za tablete "Heptanona"). Međutim, prvostupanjski sud je **činjenični opis djela samo prilagodio podešavanju radnje ostvarenja djela kako je utvrdio, a na što je bio ovlašten jer se njime ne dira u kvalifikaciju djela, niti se na bilo koji drugi način dovodi u pitanje identitet djela iz optužnice,** pa se u konkretnom slučaju o prekoračenju optužbe ne radi."³⁴

"Isto tako, suprotno žalbenom navodu opt. A.Š., prvostupanjski sud ga s pravom tereti za posjedovanje radi prodaje. Naime, u činjeničnom opisu uporabljen je izričaj da su sva trojica optuženika opojnu drogu držali radi prodaje, a to znači da su je posjedovali, jer su riječi: držati i posjedovati sinonimi, dakle, različite riječi istog značenja. To uostalom, nedvojbeno proizlazi i iz analize odredbe čl. 173. KZ, jer je u st. 1. tog članka kao radnja počinjenja kaznenog djela uporabljen izričaj: tko neovlašteno posjeduje opojnu drogu... itd., a u drugom stavku istog članka, pored ostalih radnji počinjenja navedena je i radnja:

³² odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 20. studenog 2001. godine broj I Kž-774/01-4

³³ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 24. listopada 2001. godine broj I Kž 391/01-6

*tko neovlašteno radi prodaje drži opojnu drogu... itd. Prema tome, suprotno tvrdnji žalitelja, opt. A.Š., ne radi se o prekoračenju optužbe pa nije počinjena ni bitna povreda odredbe kaznenog postupka iz čl. 367. st. 1. toč. 9. ZKP, bez obzira što u optužnici nije uporabljen izraz "posjedovanje" nego izraz "držali".*³⁵

Međutim, nije moguće u činjenični opis radnje djela u presudi dodavati novi element kaznenog djela koji nije sadržan u optužbi:

"Sud prvog stupnja utvrđuje u pobijanoj presudi da je optuženik kritične zgrade, zbog alkoholiziranosti i uslijed toga oslabljenih vozačkih sposobnosti, ušao svojim vozilom u desni zavoj brzinom kojom taj zavoj nije mogao svladati te je vozilom prešao na lijevu stranu ceste i tu se sudario s vozilom kojim je iz suprotnog smjera pravilno upravljao oštećenik.

Međutim, državni odvjetnik je na glavnoj raspravi od 10. svibnja 1990.g., dakle još prije prve osuđujuće presude suda prvog stupnja i ukidnog rješenja ovoga Vrhovnog suda, iz opisa djela izostavio brzinu vozila, te je prema toj izmijenjenoj optužnici sada teretio optuženika samo za alkoholiziranost, smatrajući da je ona u uzročnoj vezi s nastupjelim posljedicama.

No sud prvog stupnja, bez obzira na izmijenjenu optužnicu, utvrđuje u pobijanoj presudi da je optuženik kritične zgrade upravljao svojim vozilom i neadekvatnom brzinom kojom taj zavoj nije mogao svladati, a u obrazloženju presude daje još i razloge u odnosu na brzinu optuženikova vozila, nalazeći da je bila neprimjerena i da je uz alkoholiziranost optuženika dovela do prometne nezgode.

*Na ovaj način, **dodavanjem opisu krivičnog djela na štetu optuženika okolnosti koje optužba više nije sadržavala, prekoračena je optužba** odnosno povrijeđen objektivni identitet optužbe i time ostvarena apsolutno bitna postupovna povreda iz čl. 354. st. 1. toč. 9. ZKP.*³⁶

Ranije je istaknuto da je sud, ako utvrdi da iz provedenih dokaza ne proizlazi da je optuženik počinio one radnje za koje se optužuje, dužan ispitati stječu li se u

³⁴ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 25. travnja 2001. godine broj I Kž-192/01-6

³⁵ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 3. srpnja 2003. godine broj I Kž-107/03-6

³⁶ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 29. prosinca 1993. godine broj I Kž 237/1993

njegovom dokazanom ponašanju elementi **lakšeg oblika istog kaznenog djela ili nekog lakšeg kaznenog djela**.

U sudskoj praksi česti su slučajevi utvrđenja **lakšeg oblika krivnje** od onog navedenog u optužnom aktu:

"Slijed događaja, drži žalitelj, opisan je tako da se jedino može raditi o direktnom umišljaju a sud djelo pravno kvalificira kao djelo počinjeno sa eventualnim umišljajem, radi se ne samo o bitnoj nejasnoći već i o prekoračenju optužbe.

U odnosu na te navode žalbe, treba reći, da je iz izreke presude jasno što je izrekom odlučeno, naime, iz izreke presude proizlazi da je optuženik kada je usmjerio vozilo prema oštećeniku bio svjestan konkretne opasnosti ostvarenja zakonskog bića krivičnog djela za koje se optužuje, svjestan visokog rizika svoga ponašanja, ugrožavačkog karaktera svoje radnje, ali je ipak djelovao, dakle predviđanje posljedice ne utječe na njega da odustane od djela. Prema tome, nema u izreci presude ništa nejasno, izreka sadrži sve što je sud trebao reći i ništa se u izreci presude ne iznosi proturječno ili kontradiktorno, a posebno ne na str. 16. presude koji pasus presude se u žalbi ističe kao "neodrživi komplot", dva oblika umišljaja.

*Sud je vezan za događaj koji optužba inkriminira, kakav u pojedinostima proizađe iz rezultata glavne rasprave. To znači da **optužba nije prekoračena, dokle god se, kao u konkretnom slučaju, presuda kreće u granicama kriminalnog događaja postavljenog u optužbi i kakav se stvarno odigrao**, pri tome sud prvog stupnja svojom presudom nije izašao iz okvira djela, opisanom u izreci optužnice. Sud je uglavnom usvojio činjenični opis djela iz optužnice, ali mu je dao drugačiju (pravilnu) pravnu ocjenu. Prema tome, **sud prvog stupnja nije time što je optuženik proglasio krivim za eventualni umišljaj prekoračio optužbu.**"³⁷*

"Prije svega, nije u pravu žalitelj kada u žalbi ističe da je sud prvog stupnja ostvario bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz čl. 354. st. 1. toč. 9. ZKP/93 (sada: čl. 367. st. 1. toč. 9. ZKP-a), a iz razloga što je prekoračio optužbu i to time što je opt. Z.D. presudio za kazneno djelo iz nehaja, a isti optužnim aktom optužen za kazneno djelo iz nakane.

³⁷ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 20. siječnja 1998. godine broj I Kž-472/1997-3

Prema mišljenju ovog Vrhovnog suda, ne radi se o nikakvom prekoračenju optužbe, jer sud prvog stupnja osudio je Z.D. samo na drugačije, a ne i drugo kazneno djelo i to kazneno djelo koje je lakše od kaznenog djela iz optužbe, zbog čega se ni na koji način nije ogriješio o objektivni identitet presude i optužbe, kako to pogrešno ističe žalitelj u žalbi."³⁸

"Ne može se prihvatiti žalbena tvrdnja da je sud prekoračio optužbu i počinio bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 367. st. 1. toč. 9. ZKP time što je u činjeničnom opisu izmijenio tekst optužbe kojim je opisan oblik krivnje, tako da je umjesto direktnog umišljaja, koji je u optužnici opisan riječima "u namjeri da liši života ošt. J.G. i V.Č. ", opisao eventualni umišljaj riječima "svjestan mogućnosti da liši života neodređeni broj osoba i pristajući na to".

Točna je tvrdnja žalitelja da sud, prema odredbi čl. 350. st. 1. ZKP, može donijeti presudu samo za ono kazneno djelo koje je predmetom optužbe, ali žalitelj pogrešno smatra da sud nije ovlašten izvršiti promjene u činjeničnom opisu djela, jer da svakom promjenom čini bitnu povredu odredaba kaznenog postupka na koje se žalba poziva.

O prekoračenju optužbe u smislu odredbe čl. 367. st. 1. toč. 9. ZKP radi se samo onda kada se presuda odnosi na drugo ili drugačije djelo od onoga koje je predmetom optužbe, dakle kada je izmijenjen objektivni identitet djela.

*Optuženik je pobijanom presudom proglašen krivim zbog istog kaznenog djela koje mu je stavljeno na teret optužnicom. Činjeničnom izmjenom suda ostao je nenarušen identitet stvarnog događaja i nisu mijenjane činjenice koje predstavljaju bitna obilježja inkriminiranog djela. Sud je, utvrdivši da je optuženik postupao s drugim, blažim oblikom krivnje, samo u odnosu na subjektivni element kaznenog djela izvršio činjeničnu izmjenu. Tim postupkom, koji ide u korist optuženika, nije prekoračena optužba, pa ovaj sud utvrđuje da nije počinjena bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz čl. 367. st. 1. toč. 9. ZKP."*³⁹

Naravno, ako bi sud u situaciji kada se optuženiku stavlja na teret počinjenje nekog kaznenog djela s blažim oblikom krivnje – primjerice svjesnim nehajem –

³⁸ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 29. listopada 2002. godine broj I Kž-254/1999-5

³⁹ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 4. veljače 2003. godine broj I Kž-519/02-3

našao da je optuženik postupao s neizravnom namjerom, ne bi ga mogao osuditi za ovaj teži oblik djela jer bi to predstavljalo **prekoračenje optužbe**.

*"Kada je optuženiku stavljeno na teret da je počinio kazneno djelo iz članka 40. stavak 1. KZRH u svezi s člankom 17. OKZRH na način da je oštećenika udarao nogama obučenim u teške cipele, pristajući da ga teško ozlijedi, **sud je proglašavajući optuženika krivim da je na inkriminirani način postupao s namjerom da oštećenika teško povrijedi, prekoračio optužbu jer je optuženika proglasio krivim da je djelo počinio s izravnom namjerom, a ne s eventualnom, kako je to bio optužen.**"⁴⁰*

Sud je, dakle, nedvojbeno ovlašten, u skladu s utvrđenjima koja proizlaze iz dokaznog postupka opisanima u izreci presude, radnje pravno označiti kao **lakše kazneno djelo**.

Međutim, niti ovo pravo suda **nije neograničeno**, jer pri ocjeni je li kazneno djelo čije ostvarenje je našao u dokazanom ponašanju optuženika lakše od kaznenog djela stavljenog optuženiku na teret nije jedino mjerilo visina zapriječene kazne; mora se voditi računa i o tome da optuženik ne bude osuđen za **neko drugo kazneno djelo, različite vrste** od onog koje je optuženo. Pri tom osnovni kriterij treba biti **istovrsnost zaštitnog objekta** optuženog i dokazanog kaznenog djela.

Ako su i kazneno djelo po kojemu su radnje okvalificirane u optužnici i (po zapriječenoj kazni lakše) kazneno djelo koje je sud našao dokazanim smještena u istu glavu Kaznenog zakona (primjerice, ubojstvo i teška tjelesna ozljeda, koja kaznena djela su sistematizirana u Glavi X. kaznenih djela protiv života i tijela), u pravilu će se raditi o istovrsnim kaznenim djelima. Stoga usklađenje činjeničnog opisa s utvrđenjem počinjenja takvog lakšeg kaznenog djela ne predstavlja povredu identiteta optužbe.

"Optuženik u žalbi navodi da je sud prvog stupnja počinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka budući da ga je oglasio krivim zbog krivičnog djela učestvovanja u tučnjavi iz čl. 42. st. 1. KZRH iako je bio optužen zbog počinjenja krivičnog djela teške

⁴⁰ odluka Županijskog suda u Koprivnici od 10. veljače 1998. godine broj Kž 14/1998

tjelesne povrede iz čl. 40. st. 2. KZRH, što bi ukazivalo na bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz čl. 354. st. 1. toč. 9. ZKP (čl. 336. st. 1. ZKP).

Međutim, za razliku od tvrdnji iz žalbe, ovaj Vrhovni sud, kao sud drugog stupnja, smatra da u konkretnom slučaju nije prekoračena optužba u smislu čl. 336. st. 1. ZKP kada je optuženik oglašen krivim zbog krivičnog djela učestvovanja u tučnjavi iz čl. 42. st. 1. KZRH iako je bio optužen da je počinio krivično djelo teške tjelesne povrede iz čl. 40. st. 2. KZRH. Naime, **optuženik nije oglašen krivim niti za teže djelo niti za drugo djelo nego što je bio optužen, a činjenični opis djela iz optužnice je sadržavao u sebi sve bitne elemente krivičnog djela iz čl. 42. st. 1. KZRH** pa stoga nema bitne povrede odredaba krivičnog postupka na koju ukazuje žalitelj.

U konkretnom slučaju učestvovanje u tučnjavi predstavlja samo poblize neodređeno učestvovanje u izvršenju krivičnog djela teške tjelesne povrede koje je bilo obuhvaćeno optužbom. Samo učestvovanje u tučnjavi nije bilo posebno inkriminirano, jer to zbog odnosa supsidijariteta koji postoji između krivičnih djela iz čl. 42. st. 1. KZRH i onog iz čl. 40. st. 2. KZRH i nije bilo moguće, budući da je optuženiku bilo inkriminirano krivično djelo nanošenja teške tjelesne povrede. Stoga mu optužnica nije ni mogla posebno inkriminirati i učestvovanje u toj tučnjavi, jer nema stjecaja između tih krivičnih djela. Međutim, kako se u provedenom postupku nije moglo dokazati da je upravo optuženik zadao tešku tjelesnu povredu oštećeniku, a utvrđeno je da je učestvovao u tučnjavi u kojoj je ta povreda zadana, nije bilo smetnje da ga se proglašuje krivim za samo učestvovanje u tučnjavi u kojoj je ta povreda oštećeniku nanesena."⁴¹

Međutim, niti ovo pravilo nije moguće uvijek primijeniti: primjerice, kazneno djelo međunarodne prostitucije iz članka 178. KZ-a smješteno je u Glavu XIII. tog Zakona, među kaznena djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, a suštinski je ono najbliže kaznenom djelu podvođenja iz članka 195. KZ-a koje spada među kaznena djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa iz Glave XIV. KZ-a. Stoga ne bi bilo zapreke da se optuženik kojemu se stavlja na teret počinjenje kaznenog djela iz članka 178. stavka 3. u vezi sa stavkom 2. KZ-a (za koje je zapriječena kazna zatvora od jedne do deset godina), ako ne bi bio dokazan element međunarodnosti opisan u stavcima 1. i 2. tog članka, proglašuje

⁴¹ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 27. rujna 1995. broj I KŽ 593/1995

krivim za kazneno djelo iz članka 195. stavkom 4. u vezi sa stavkom 3. istog članka KZ-a (za koje je predviđena kazna zatvora od jedne do osam godina).

2.2.3. Osuda za drugo kazneno djelo – prekoračenje optužbe

Nemogućnost osude za **neko drugo** kazneno djelo različito od optuženog istaknuta je u više odluka:

"Prijedlogom državnog odvjetnika stavljeno je na teret mlt. D.Z., mlt. T.P. i mlt. J.V. počinjenje kaznenog djela razbojništva u pokušaju iz čl. 218. st. 1. i 2. KZ-a u svezi čl. 33. st. 1. KZ-a.

Prvostupanjski sud nakon provedene glavne rasprave zaključuje da iz izvedenih dokaza ne proizlazi namjera maloljetnika da bi pokušali uporabom sile i prijetnjom izravnog napada na život i tijelo oštećenika B.I. oduzeti mu tuđu pokretnu stvar (novac) s ciljem da ga protupravno prisvoje, te da bi pritom bilo uporabljeno opasno oruđe, već da je njihova namjera bila bezrazložno izživljavanje nad oštećenikom.

*Postupivši na opisani način prvostupanjski **sud je povrijedio objektivni identitet optužbe**, odnosno prijedloga za primjenu maloljetničkih sankcija, **jer je u pobijanom rješenju utvrdio kaznenu odgovornost maloljetnika za drugo kazneno djelo, bitno različito od onog u prijedlogu.***

*Međutim, kada je državni odvjetnik teretio maloljetnike za počinjenje kaznenog djela protiv imovine – razbojništvom iz čl. 218. st. 1. i 2. KZ-a u svezi čl. 33. st. 1. KZ-a, prvostupanjski sud nije mogao utvrditi da su maloljetnici počinili drugo kazneno djelo protiv javnog reda – nasilničkim ponašanjem iz čl. 331. KZ-a, **bez obzira što se radi o lakšem kaznenom djelu za koje je zapriječena niža kazna zatvora.***

Naime, državni odvjetnik inicira pokretanje kaznenog postupka, određuje ujedno i njegov opseg, a time i granice odlučivanja u konkretnom kaznenom predmetu.

Stoga prvostupanjski sud nije mogao utvrditi kaznenu odgovornost maloljetnika za drugo kazneno djelo u odnosu na kazneno djelo iz prijedloga, mogao bi to učiniti, pod određenim uvjetima, za drukčije kazneno djelo, kod kojega nije izmijenjena bit kaznenog djela. "⁴²

⁴² odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 31. listopada 2002. godine broj I Kž-205/02-5

"Ispitujući pobijanu presudu povodom žalbe državnog odvjetnika, u smislu čl. 366. ZKP, Vrhovni sud Republike Hrvatske, kao sud drugog stupnja, je našao da je u pobijanoj presudi sud prvog stupnja prekoračio optužbu i time počinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz čl. 354. st. 1. toč. 9. ZKP.

Optužnicom od 26. svibnja 1992. godine br. Kt-66/92 optuženika se optužuje da je počinio četiri kaznena djela ubojstva u pokušaju iz čl. 34. st. 1. KZRH u svezi čl. 17. OKZRH, odnosno da je dana 27. travnja 1992. godine u O., nakon kraće prepirke u lokalu, iz vozila donio pušku sačmaricu cal. 12 mm, ispalio jedan metak u zrak na stepeništu ispred lokala, nemogavši ući u isti, te čuvši da gosti bježe ulicom iza lokala krenuo do ugla i u cilju da usmrti više ljudi sa udaljenosti od 60-70 m ispalio metak iz navedene puške u pravcu četvero ljudi koji su bježali, kojom prilikom je D.J. pogođen s leđa.

Pobijanom presudom optuženik je oglašen krivim zbog kaznenog djela dovođenja u opasnost života i imovine općeopasnom radnjom ili sredstvom, iz čl. 146. st. 1. KZRH, što je u isto vrijeme i na istom mjestu iz svog osobnog automobila uzeo pušku sačmaricu, te iz iste ispalio metak u zrak na stepeništu ispred lokala, a potom nemogavši ući u isti, čuvši da gosti bježe ulicom iza lokala, krenuo do ugla te sa udaljenosti od oko 74,60 m ispalio metak koji sadrži 12 zrna iz navedene puške u pravcu odvojka na kojem su se nalazili D.J. i Ž.J. kojom prilikom je od zrna sačme pogođen D.J., a oštećena su i dva osobna automobila.

*Takvom izmjenom činjeničnog opisa i pravne kvalifikacije sud prvog stupnja nije poštivao pravilo iz čl. 336. st. 1. ZKP, budući se presuda može odnositi samo na djelo koje je predmet optužbe sadržane u podnesenoj odnosno na glavnoj raspravi izmijenjenoj optužnici. **U konkretnom slučaju radi se o drugom djelu, za koje je proglašen krivim od onoga za koje ga se optužuje** budući je individualni zaštitni objekt kod kaznenog djela iz pobijane presude sigurnost za život, tijelo ili imovinu, a grupni, opća sigurnost ljudi i imovine, kako to određuje glava XIII. KZRH, u koju je to djelo i svrstano.*

Naprotiv, kaznenom djelu ubojstva koje je svrstano u glavu V. KZRH individualni zaštitni objekt je život čovjeka, a grupni zaštitni objekt je život i tijelo ljudi pa bez obzira što je optuženik proglašen krivim za lakše kazneno djelo od onog za koje se tereti optužnicom,

*optužba je prekoračena, kada se nalazi utvrđenim u pobijanoj presudi da je optuženik izazvao konkretnu opasnost za više osoba.*⁴³

U sličnim predmetima zaključeno je:

*"U konkretnom slučaju radi se o drugom djelu, za koje je proglašen krivim od onoga za koja ga se optužuje budući je individualni zaštitni objekt kod kaznenog djela iz pobijane presude sigurnost za život ili tijelo ljudi ili imovine, a grupni opća sigurnost ljudi i imovine, te sigurnost prometa, kako to određuje glava XX. KZ, u koju je to djelo svrstano, za razliku od kaznenog djela ubojstva koje je svrstano u glavu X. KZ, čije je grupni zaštitni objekt život i tijelo ljudi, a individualni život čovjeka. Dakle, **neovisno o tome što je optuženik proglašen krivim za lakše kazneno djelo od onoga za koje ga se tereti optužnicom, optužba je prekoračena, kada se nalazi utvrđenim, u pobijanoj presudi, da je optuženik izazvao konkretnu opasnost za život i tijelo više osoba.**"*⁴⁴

*"Individualni zaštitni objekt kod ovog kaznenog djela je sigurnost za život ili tijelo ljudi ili imovinu većeg opsega, a grupni opća sigurnost ljudi i imovine, kako to određuje Glava XIII. KZRH u koju je to djelo i svrstano, za razliku od kaznenog djela ubojstva koje je svrstano u Glavu V. KZRH čiji je grupni zaštitni objekt život i tijelo ljudi, a individualni objekt je život čovjeka, pa je stoga sud prvog stupnja postupao protivno propisu iz čl. 336. st. 1. ZKP/93 budući se presuda može odnositi samo na djelo koje je predmet optužbe sadržane u podnesenoj odnosno na glavnoj raspravi izmijenjenoj ili proširenoj optužnici. **U konkretnom slučaju radi se o drugom djelu za koje je oglašen krivim od onoga za koje ga se optužuje, neovisno o tome što se činjenični opis prema stajalištu suda prvog stupnja nije bitno mijenjao.** Prema zauzetom pravnom shvaćanju ovog suda optužba je prekoračena bez obzira što je optuženik oglašen krivim za lakše kazneno djelo od onog za koje ga se tereti u optužnici, budući se u pobijanoj presudi tvrdi da je izazvao konkretnu opasnost za život ili tijelo više osoba, za što ga se optužnicom ne tereti."*⁴⁵

"Sud prvog stupnja nalazi utvrđenim da je optuženik počinio kazneno djelo ubojstva na mah i jedno kazneno djelo ubojstva na mah koje je ostalo u pokušaju, doveden bez svoje krivnje u jaku razdraženost ponašanjem oštećenika, pa je u tom pravcu izmijenio

⁴³ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 28. siječnja 1998. godine broj I Kž 560/1997-3

⁴⁴ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 19. rujna 2000. godine broj I Kž-161/00-3

⁴⁵ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 14. srpnja 1999. godine broj I Kž 295/1998-3

činjenični opis kaznenog djela iz optužnice prilagodivši ga činjeničnom stanju za koje nalazi da je tijekom postupka utvrđeno.

Budući da se optuženika optužnim aktom tereti za kazneno djelo napada na vojnu osobu u obavljanju službe iz čl. 158. st. 4. OKZRH, **sud prvog stupnja osudivši ga za kazneno djelo ubojstva na mah stavio je optuženiku na teret ne drugačije, već potpuno drugo kazneno djelo čiji je zaštitni objekt različit, te dodavši potpuno novu kriminalnu količinu u činjenični opis, iako se radi o lakšem kaznenom djelu koje je za optuženika povoljnije, sud prvog stupnja je na ovaj način prekoračio optužbu i počinio bitnu povredu odredbe iz čl. 354. st. 1. toč. 9. ZKP na koju ovaj sud, kao sud drugog stupnja, pazi po službenoj dužnosti.**⁴⁶

"Optužnicom državnog odvjetnika optuženiku se stavlja na teret počinjenje kaznenog djela ubojstva u pokušaju iz čl. 34. st. 1. KZRH u svezi s čl. 17. st. 1. OKZRH, a sud prvog stupnja iz optuženikove obrane i svih provedenih dokaza, nije našao utvrđenim da bi se u djelatnosti ovog optuženika stekla bitna obilježja tog kaznenog djela, već sukladno činjeničnom opisu djela proizlazi da je na mjestu događaja, a nakon prepirke s oštećenikom, istog napao nožem te mu zadao ubodne rane prednje strane grudnog koša u visini srca, na leđima između 11-12 rebra, te lijeve podlaktice, koje ozljede su bile lake naravi.

Kraj tako utvrđenog činjeničnog stanja **sud prvog stupnja je trebao ocijeniti je li moguće utvrđeno postupanje optuženika uklopiti u činjenični opis djela iz optužbe, uz određene manje intervencije u tom pravcu, a da se ne narušava identitet optužbe, ali ukoliko je utvrdio da to ipak nije moguće, kao što je to bilo i u konkretnom slučaju, jer je utvrdio sasvim nešto drugo od onoga za što se optuženik tereti, trebao je donijeti oslobađajuću presudu (čl. 360. toč. 3. ZKP).**

Međutim, sud prvog stupnja je oglasio optuženika krivim za ono što mu se uopće ne stavlja na teret, već ga tereti potpuno novom inkriminacijom koja s obzirom na zaštitni objekt predstavlja **drugo kazneno djelo, različito od kaznenog djela ubojstva u pokušaju**, pa je na navedeni način unošenjem u činjenični opis bitnih elemenata

⁴⁶ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 26. ožujka 1997.godine broj I Kž 217/1994.

kvalificiranog kaznenog djela iz čl. 192. st. 3. KZRH, za koje optuženik nije terećen, prekoračena optužba."⁴⁷

"Individualni zaštitni objekt kod kaznenih djela koja se optuženiku stavljaju na teret optužnicom je sigurnost za život ili tijelo ljudi ili imovinu većeg opsega, a grupni opća sigurnost ljudi i imovine, kako to određuje Glava XIII. KZRH, u koju je to djelo i svrstano za razliku od kaznenog djela nehatnog prouzrokovanja smrti koje je svrstano u Glavu V. KZRH, čiji je grupni zaštitni objekt život i tijelo ljudi, a individualni objekt je život čovjeka odnosno oštećenje tuđe stvari iz Glave XII. KZRH, gdje je grupni zaštitni objekt društvena i privatna imovina, a individualni pokretna ili nepokretna stvar pa je stoga sud prvog stupnja postupao protivno propisu iz čl. 336. st. 1. ZKP/93 budući se presuda može odnositi samo na djela koja su predmet optužbe, sadržana u podnesenoj odnosno na glavnoj raspravi izmijenjenoj optužnici.

U konkretnom slučaju radi se o drugim djelima za koja je proglašen krivim od onih za koja ga se optužuju pa prema zauzetom pravnom shvaćanju ovog suda optužba je prekoračena bez obzira što je optuženik proglašen krivim za lakša kaznena djela od onih za koja ga se tereti u optužnici."⁴⁸

Iz ranijih razmatranja i stavova izraženih u citiranim sudskim odlukama moguće je izvesti neka pravila koja u većini spornih slučajeva daju odgovor na pitanje u kojoj je mjeri sud vezan optužbom.

Tako je, u odnosu na kvalifikatorne i privilegirajuće elemente kaznenih djela moguće zaključiti:

- da sud **može izmijeniti**⁴⁹ ili **otkloniti**,⁵⁰ ali **ne može dodati**⁵¹ neki kvalifikatorni element;

⁴⁷ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 17. prosinca 1998. godine broj I Kž 14/1997

⁴⁸ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 5. listopada 1999. godine broj I Kž-182/1996-3

⁴⁹ primjerice, ako nađe da je optuženik prenosio stvari koje su propisom proglašene opojnim drogama, a optužbom se okrivljeniku stavlja na teret da je te stvari držao radi prodaje; u oba slučaja radi se o kaznenom djelu iz članka 173. stavka 2. KZ-a

⁵⁰ primjerice, ako ne nađe dokazanim da je kazneno djelo razbojništva, koje je optužbom okvalificirano kao kazneno djelo iz članka 218. stavka 2. KZ-a, počinjeno uz uporabu oružja, unijet će u činjenični opis odgovarajuće izmjene (npr., umjesto navođenja da je optuženik "zaprijetio pištoljem" naznačit će da je "zaprijetio plastičnom imitacijom pištolja") i kazneno djelo će pravno označiti kao osnovni oblik razbojništva iz članka 218. stavka 1. KZ-a.

- da sud **može dodati**,⁵² ali **ne može otkloniti**⁵³ privilegirajući element.

Niti kod **složenih kaznenih djela** nije uvijek jednostavno odgovoriti na pitanje je li moguća osuda za jedno od djela inkorporiranih u složenom (odnos razbojništva s krađom i prisilom); jednako tako i kod svih oblika prividnog stjecaia treba posebno analizirati odnos djela koje inače ne bi bilo kažnjivo i glavnog, inače kažnjivog djela, u slučaju kada sud nađe da je dokazano upravo to sporedno, a ne glavno djelo.

Ovaj problem opširno je analiziran u sljedećoj odluci Vrhovnog suda Republike Hrvatske:⁵⁴

"Optužnicom državnog odvjetnika u toč. 2) optuženici Z.E. i I.S. terećeni su za počinjenje kaznenog djela otmice iz čl. 125. st. 2. KZ, u stjecaia sa kaznenim djelom iz čl. 99. st. 1. KZ, te u toč. 3) optužnice za kazneno djelo podvođenja iz čl. 195. st. 2. KZ (l. 158). Sud prvog stupnja je, međutim, izvršio izmjenu pravne kvalifikacije na način, da je činjenične opise djela iz toč. 2) i 3) optužnice spojio u jedan činjenični opis, sada točka 2) izreke pobijane presude, te je optuženike proglasio krivima za kaznena djela uspostave ropstva i prijevoza robova iz čl. 175. st. 1. KZ u stjecaia sa kaznenim djelom iz čl. 99. st. 1. KZ, dok je ispustio pravnu kvalifikaciju iz optužnog akta koja se odnosi na kazneno djelo podvođenja iz čl. 195. st. 2. KZ, smatrajući, da se radi o prividnom stjecaia između kaznenog djela iz čl. 175. st. 1. KZ i kaznenog djela iz čl. 195. st. 2. KZ, i to po osnovi inkluzije, te da takovim postupanjem nije prekoračio optužbu niti povrijedio kazneni zakon na štetu optuženika budući da "niti jednu relevantnu okolnost koja je kao takova postavljena od strane ovlaštenog tužitelja iz činjeničnog opisa djela za koje su optuženici

⁵¹ pa čak niti ako je on opisan u činjeničnom opisu radnje kaznenog djela u optužbi; primjerice, čak kad bi već i optužba za kazneno djelo ubojstva iz članka 90. KZ-a sadržavala opis načina usmrćenja druge osobe za koji sud ocijeni da predstavlja osobito okrutan način, sud ne bi bio ovlašten izmijeniti pravnu oznaku djela i kvalificirati ga kao teško ubojstvo iz članka 91. točke 3. KZ-a; ne bi bio ovlašten niti dodati takve okolnosti u činjenični opis djela ako bi ih utvrdio, a optužba ih ne sadrži.

⁵² ako nađe da je djelo koje je optuženo kao ubojstvo iz članka 90. KZ-a, počinjeno na mah, kvalificirat će ga kao ubojstvo na mah iz članka 92. KZ-a.

⁵³ ako optužba tvrdi da je kazneno djelo teške tjelesne povrede iz članka 99. stavka 1. KZ-a počinjeno u prekoračenju nužne obrane (dakle, u vezi s člankom 29. stavkom 3. KZ-a), a sud nađe da nije postojao napad oštećenika, ne može u presudi ispustiti navod o prekoračenju nužne obrane.

⁵⁴ v. i ranije citiranu odluku Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj I Kž-593/1995

proglašeni krivima, nije ispuštena, a niti je neka druga odlučna okolnost od strane suda dodana. Dapače, spajanjem činjeničnih opisa djela pod toč. 2) i toč. 3) iz optužnog akta u jedan činjenični opis, pri čemu dolazi do ispuštanja pravne kvalifikacije jednog djela (podvođenja) tako da su optuženici proglašeni krivima samo za dva kaznena djela (a ne za tri kaznena djela kako su bili terećeni), predstavlja pravnu aktivnost u korist, a ne na štetu optuženih.

Međutim, takova se stajališta suda prvog stupnja ne mogu prihvatiti.

Opisanim postupanjem, sud prvog stupnja je ne samo neovlašteno izmijenio suštinu djela koja su predmet optužbe i time počinio apsolutno bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 367. st. 1. toč. 9. ZKP-a te na štetu optuženika povrijedio kazneni zakon, već je počinio i apsolutno bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 367. st. 1. toč. 11. ZKP, budući da je izreka presude nerazumljiva i proturječna sama sebi i razlozima presude. (...)

Nadalje, točno je, da sud u smislu čl. 350. st. 2. ZKP-a nije vezan za prijedloge tužitelja o pravnoj ocjeni djela, odnosno, da nije vezan za zakonski naziv kaznenog djela i primjenu onih odredaba kaznenog zakona koje je državni odvjetnik naveo i za koje smatra da ih treba primijeniti, ali je vezan za opis djela iz kojeg proistječu zakonska obilježja kaznenog djela koji je tužitelj naveo u optužnici. Naime, prema odredbi st. 1. čl. 350. ZKP-a presuda se može odnositi samo na ono djelo koje je predmet optužbe sadržane u podnesenoj, odnosno na glavnoj raspravi izmijenjenoj ili proširenoj optužnici, što znači, da u presudi moraju i mogu biti obuhvaćeni samo oni bitni elementi bića kaznenog djela koji su prema čl. 268. st. 1. toč. 2. ZKP-a sadržani u optužnici, jer samo tim skupom činjenica i okolnosti ovlaštenu tužitelj određuje predmet i opseg suđenja i sudske presude, a ovdje, u opisu djela sadržanog u optužnom aktu, iz kojeg proistječu zakonska obilježja kaznenog djela, državni odvjetnik nije naveo da su optuženici "kršeći pravila međunarodnog prava...", što prema gore iznijetom, predstavlja bitno obilježje kaznenog djela iz čl. 175. st. 1. KZ.

Stoga su optuženici u pravu kada ističu prigovor da je pobijanom presudom sud izišao iz okvira optužbe kada je optuženike proglasio krivima za kazneno djelo čija zakonska obilježja nije sadržavala optužba, odnosno, da je i time, dakle, i kada opisu djela koje je predmet optužbe "ništa nije dodano ni ispušteno" povrijeđen objektivni identitet optužbe u tolikoj mjeri da optuženici nisu suđeni za djelo koje je bilo predmetom optužbe, nego za drugo djelo, jednako kao što bi iz istog razloga, bio povrijeđen objektivni identitet optužbe

i da je opisu djela ta zakonska obilježja sam dodao, s obzirom na prije spomenutu odredbu čl. 350. st. 1. ZKP-a u vezi čl. 268. st. 1. toč. 2. ZKP-a.

Postupajući na navedeni način, a jer su optuženici osuđeni za djelo koje nije bilo, a ne da jest bilo predmetom optužbe i raspravljanja, sud je ujedno na glavnoj raspravi povrijedio i pravo obrane.

No i bez obzira što je sud prvog stupnja izgubio iz vida da opis djela u optužbi nije sadržavao gore spomenuti objektivni uvjet kažnjivosti kao bitni element bića kaznenog djela za koje je optuženike proglasio krivima i tako prekoračio optužbu, nisu u svemu prihvatljivi razlozi suda prvog stupnja prema kojima on optužbu nije prekoračio jer optuženike nije sudio za drugo, nego samo za drugačije kazneno djelo. Podlogu za takovo svoje stajalište nalazi u istom zaštitnom objektu kod kaznenog djela otmice i kaznenog djela iz čl. 175. st. 1. KZ, što je samo djelomično točno. Naime, za postojanje kaznenog djela otmice dovoljno je, da se drugog protupravno zatvori, drži zatvorenog ili mu se na drugi način oduzme ili ograniči sloboda kretanja s ciljem da ga se (ili nekog drugog) prisili da nešto učini, ne učini ili trpi, što znači, da se ne traži postojanje ovlaštenja koja su atributi prava vlasništva, kao što je to slučaj kod kaznenog djela uspostave ropuskog odnosa. Da bi se taj odnos uspostavio, kako to proizlazi iz samog pojma ropuskog odnosa, morala bi se vršiti sva ili neka ovlaštenja koja su atributi prava vlasništva, dok se kod otmice to ne traži.

To znači, da ta dva djela samo u jednom dijelu imaju isti zaštitni objekt (ograničenje slobode), dok je u ostalom dijelu on posve različit, pa se zbog toga ne može tvrditi da ova djela imaju isti zaštitni objekt.

Nadalje, iz obrazloženja pobijane presude proizlazi, da sud, unatoč tome što je našao utvrđenim sve one relevantne činjenice za koje je tužitelj tvrdio da postoje, nije našao da su optuženici ostvarili obilježja kaznenog djela otmice, radi čega je takovu pravnu kvalifikaciju izostavio i ponašanje optuženika pravno označio kao počinjenje kaznenog djela iz čl. 175. st. 1. KZ (u stjecaju s kaznenim djelom iz čl. 99. st. 1. KZ) znači, da je onaj opis djela što ga je državni odvjetnik bio pravno označio kao kazneno djelo kvalificirane otmice iz čl. 125. st. 2. KZ, on samo pravno kvalificirao kao kazneno djelo iz čl. 175. st. 1. KZ i da je već time to djelo bilo ostvareno i da postoji, dakle i bez dodavanja opisa koji se odnosio na kazneno djelo podvođenja iz čl. 195. st. 2. KZ (točka 3 optužnog

akta) i za koje navodi da ga neće posebno suditi jer je inkludirano u kazneno djelo iz čl. 175. st. 1. KZ, kao glavno djelo.

Međutim, činjenica je, kako je to već naprijed obrazloženo, da se opisom djela iz toč. 2) optužnog akta, ne ostvaruje kazneno djelo iz čl. 175. st. 1. KZ i da je optužba prekoračena, pa se ne može govoriti ni o inkluziji kaznenog djela podvođenja iz čl. 195. st. 2. u kazneno djelo iz čl. 175. st. 1. KZ, budući da inkluzija pretpostavlja, da je glavno djelo, koje u sebi sadrži elemente drugog djela, dovršeno pa za to sporedno djelo kažnjavanje ne bi bilo opravdano.

Osim toga, u opisu djela pod toč. 2) optužbe, optuženici nisu bili terećeni da su optuženika V.T. radi zarade prisilili na pružanje seksualnih usluga pa da bi se moglo uzeti, kako su oni prilikom počinjenja kaznenog djela iz čl. 175. st. 1. i čl. 99. st. 1. KZ u stjecaju ostvarili i elemente kaznenog djela iz čl. 195. st. 2. KZ, kao što je to uzeo sud prvog stupnja, pa se ni s tog aspekta ne može govoriti o inkluziji sporednog djela u glavno, kada glavno djelo nije sadržavalo elemente tog sporednog djela. Da je to tako, upravo proizlazi iz daljnjeg obrazloženja suda prvog stupnja, koje je proturječno prethodnom, kada navodi, da je činjenični opis tog kaznenog djela iz čl. 195. st. 2. uključio, odnosno pridodao činjeničnom opisu kaznenog djela iz čl. 175. st. 1. KZ (jer ga ovaj do tada nije sadržavao) i da je prisila na pružanje seksualnih usluga u konkretnoj situaciji u stvari modus počinjenja kaznenog djela iz čl. 175. st. 1. KZ, što znači, da je to kazneno djelo formirao i iz kaznenog djela iz čl. 195. st. 2. KZ, kada je radnje iz čl. 195. st. 2. KZ pridodao kao radnje izvršenja kaznenog djela iz čl. 175. st. 1. KZ.

Budući da su optuženici bili terećeni za samostalno kazneno djelo iz čl. 195. st. 2. KZ, koje je po zapriječenoj kazni daleko blaže kazneno djelo, onda je jasno da ta pravna aktivnost suda prvog stupnja u tom dijelu i cjelini nije bila u korist već na štetu optuženih.

Naime, ako u konkretnom slučaju nije našao da su optuženici počinili kazneno djelo otmice iz čl. 125. st. 2. KZ za koje su bili terećeni u toč. 2) optužnog akta, već samo kazneno djelo podvođenja iz čl. 195. st. 2. KZ, a s obzirom da državni odvjetnik nije u smislu čl. 350. ZKP-a izmijenio optužnicu, prvostupanjski sud nije bio ovlašten spajanjem činjeničnih opisa tih djela, što stvarno predstavlja izmjenu optužbe, postupiti na način na koji je postupio, odnosno optuženike proglasiti krivima za posve drugo kazneno djelo jer je time presudom prekoračen objektivni identitet optužbe, već je trebao optuženike za

kazneno djelo iz čl. 125. st. 2. KZ na temelju čl. 354. toč. 3. ZKP-a osloboditi od optužbe."⁵⁵

2.2.4. Nužna obrana

U praksi se postavilo i pitanje treba li sud, kada nađe da je optuženik radnju koja mu se stavlja na teret počinio **u nužnoj obrani** te da ga u skladu s odredbom članka 354. stavka 1. ZKP-a valja osloboditi od optužbe, dopuniti činjenični opis radnje kaznenog djela na način da opiše okolnosti iz kojih proizlazi postojanje napada oštećenika i optuženikovo postupanje u nužnoj obrani.

Argument za dodavanje takvih opisa u oslobađajuću presudu traži se u proturječnosti oslobađajuće presude donesene na temelju članka 354. stavka 1. ZKP-a (dakle, da djelo koje je predmet optužbe nije kazneno djelo) s opisivanjem radnje koja sadrži sve elemente kaznenog djela (onakvog kako je optuženo), a dodavanje okolnosti iz kojih proizlazi da je djelo počinjeno u nužnoj obrani bi to proturječje otklonilo.

Međutim, ranije citiranim člankom 350. stavkom 1. ZKP-a određeno je da se presuda može odnositi samo na djelo koje je predmet optužbe; i prema članku 359. stavku 4. ZKP-a izreka presude kojom je optuženik oslobođen optužbe mora obuhvatiti opis djela za koje je optužen. Ako se u takvoj presudi radnja djela dopuni okolnostima iz kojih proizlazi optuženikovo postupanje u nužnoj obrani, on ne bi bio oslobođen od optužbe da bi počinio ono što mu je zapravo stavljeno na teret, nego da bi počinio nešto drugo, što tužitelj niti ne tvrdi da je učinio. Izmjena činjeničnog opisa u oslobađajućoj presudi stoga bi mogla predstavljati prekoračenje optužbe, jer bi se time optuženik oslobodio od optužbe za nešto što nije pravi sadržaj optužbe.⁵⁶

⁵⁵ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 15. ožujka 2001. godine broj I Kž-634/00-7

⁵⁶ drugačiji stav proizlazi iz odluke Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 24. listopada 2002. godine broj I Kž-62/1999-7: "*Nije u pravu državni odvjetnik da bi sud prekoračio optužbu i počinio bitnu povredu odredaba kaznenog postupka time što je u činjenični opis kaznenog djela stavljenog na teret opt. T.M. i opt. G.N., koje je oslobodio optužbe radi postupanja u nužnoj obrani, dodao dijelove kojima opisuje istodobni i protupravni napad, kojem su oni bili izloženi, kada su poduzeli radnje za koje tužitelj nalazi da predstavljaju obilježja jednog kaznenog djela ubojstva u pokušaju.*

3. Vezanost suda za tužiteljev prijedlog o pravnoj ocjeni djela u postupku do donošenja presude

U dosadašnjem dijelu rada analizirana je i nevezanost suda za tužiteljev prijedlog o pravnoj ocjeni djela pri donošenju presude, a s obzirom na odredbu članka 350. stavka 2. ZKP-a.

Međutim, ZKP ne određuje samo na ovome mjestu da sud nije vezan za pravnu ocjenu djela iz tužiteljevog akta, već je to navedeno i u članku 190. stavku 4. i članku 277. ZKP-a.

Naime, prema stavku 4. članka 190. ZKP-a, istražni sudac i vijeće nisu vezani za pravnu ocjenu djela koju je naveo državni odvjetnik niti pri odlučivanju o istražnom zahtjevu.

Jednako tako, člankom 277. ZKP-a određeno je da izvanraspravno vijeće, kada odlučuje povodom prigovora protiv optužnice ili zahtjeva predsjednika (raspravnog) vijeća za ispitivanje te optužnice, odnosno odlučujući o prigovoru ili zahtjevu, pri donošenju rješenja iz članka 274. stavka 3. i članka 275. i 276. toga Zakona nije vezano za pravnu ocjenu djela koju je tužitelj naveo u optužnici.

Naime, iako je sud mogao ove optuženike osloboditi iz istog pravnog osnova optužbe, a razloge za to oslobodjenje navesti u obrazloženju presude, ovo što je prvostupanjski sud učinio ne predstavlja prekoračenje optužbe.

Sud je, naime, u procesu donošenja presude dužan prvo raspraviti potpunost utvrđenog činjeničnog stanja, te je zatim ovlašten, kada se kreće u zoni istog zaštitnog objekta, postupajući u korist optuženika, izvršiti intervenciju u činjeničnom opisu kaznenog djela stavljenog na teret optuženiku detaljnijim opisivanjem slijeda događanja kakovo je vijeće našlo utvrđenim na temelju dokaznog postupka. Tek zatim u procesu vijećanja i glasovanja, na tako utvrđeno činjenično stanje, vijeće odlučuje je li optuženik počinio kazneno djelo i je li za njega kriv.

Nakon ovakve dopuštene izmjene, a koja je u skladu s utvrđenim činjenicama u dokaznom postupku, sud je utvrdio da utvrđeno činjenično stanje o postupanju ovih optuženika i razlozi za takvo njihovo postupanje čine da njihovo ponašanje ne predstavlja kazneno djelo i potom ih ispravno oslobodio optužbe, naznačujući i u izreci razloge za to u čl. 340. toč. 1. ZKP/93.

Prema tome, ovaj postupak suda ne predstavlja bitnu povredu kaznenog postupka, kako to pogrešno tvrdi državni odvjetnik u svojoj žalbi."

Međutim, i iz ovakvog obrazloženja drugostupanjske odluke proizlazi da sud prvog stupnja ne bi pogriješio da je optuženika oslobodio od onakve optužbe kakva mu je stavljena na teret, a da je u obrazloženju presude naveo razloge zbog kojih je to učinio.

ZKP, dakle, nema opće odredbe prema kojoj sud ne bi bio vezan za tužiteljevu pravnu ocjenu djela u aktu povodom kojega se vodi kazneni postupak (ili se predlaže njegovo pokretanje), pa se postavlja pitanje može li se takvo načelo izvesti iz citiranih odredbi članka 190. stavka 4., članka 277. i članka 350. stavka 2. ZKP-a i, ako može, vrijede li i tada ista pravila zabrane drugačije pravne kvalifikacije na štetu okrivljenika.

3.1. Istraga

Primjerice, ovo pitanje može se postaviti u situaciji privođenja osumnjičenika istražnom sucu uz kaznenu prijavu za radnje koje su u toj prijavi pravo označene kao kazneno djelo iz članka 173. stavka 2. KZ-a koje je blaže od kaznenog djela iz članka 173. stavka 3. KZ-a po kojemu istražni sudac smatra da ih treba okvalificirati, a za to (teže) djelo bi obrana po branitelju prema odredbi članka 65. stavka 1. ZKP-a (jer bi se za to kazneno djelo mogla izreći kazna dugotrajnog zatvora) bila obavezna.

Ako bi istražni sudac bio vezan pravnom kvalifikacijom radnji iz kaznene prijave, ne bi trebao odrediti branitelja privedenom osumnjičeniku. Međutim, u kasnijem tijeku postupka bi se tada mogla osporiti zakonitost ispitivanja okrivljenika bez branitelja ako se u radnjama koje su opisane u kaznenoj prijavi očigledno stječu elementi težeg kaznenog djela za koje se onda i pokrene kazneni postupak.

Iz sudske prakse:

"Obrazlažući žalbu žalitelj tvrdi da je okrivljenik ispitan kod istražnog suca dana 31. ožujka 1993. godine, bez prisutnosti branitelja. Radilo se o prvom ispitivanju kod istražnog suca, prije podnošenja istražnog zahtjeva, kada se okrivljenika na temelju kaznene prijave teretilo za učin kaznenog djela teškog djela protiv opće sigurnosti iz čl. 191. st. 2. i 3. KZ "RSK", što odgovara kaznenom djelu iz čl. 155. st. 2. KZRH odnosno kaznenom djelu iz čl. 271. st. 2. KZ, pa kako je za isto zapriječena kazna zatvora od tri do dvanaest godina, to nije morao imati branitelja prilikom prvog ispitivanja kako se to predviđa u odredbi čl. 65. st. 1. ZKP/93. Osim toga, okrivljenik je ponovno ispitan kod istražnog suca, nakon podnošenja istražnog zahtjeva kojim mu je stavljeno na teret učin kaznenog djela ubojstva iz čl. 47. st. 2. toč. 3. KZ "RSK", sada kaznenog djela iz čl. 34.

st. 2. toč. 5. KZRH, te je prilikom tog ispitivanja imao branitelja (list spisa 27). Zbog navedenog smatra da je sporni zapisnik u svemu ispravan.

Suprotno žalbenim navodima, po ocjeni Vrhovnog suda, kao suda drugog stupnja, pravilno je zaključio prvostupanjski sud da sporni zapisnik treba izdvojiti iz spisa predmeta.

Naime, opt. R.Ž. se **kaznenom prijavom** teretilo da je prilikom intervencije djelatnika policije M.B., S.S. i S.T. istima prijetio da će ih sve ubiti, te ispalio u njihovom pravcu više rafala iz automatske puške, a nakon toga, također prema mjestu gdje su se ovi nalazili, bacio bombu M-52 koja je eksplodirala, a krhotine iste su pogodile S.S. od čega je isti preminuo. **Kako iz ovakovog činjeničnog opisa proizlazi da se radi o kaznenom djelu ubojstva, a kako je to uostalom, na temelju istog opisa kasnije i terećeno, to su formalno postojali razlozi obavezne obrane** iz čl. 184. st. 3. ZKP/93.

Zbog toga je sud prvog stupnja pravilno iz spisa predmeta izdvojio sporni zapisnik, jer se radi o nezakonitom dokazu.⁵⁷

Ista dvojba se može postaviti ako se kazneno djelo u istražnom zahtjevu pravno označi po članku 90. KZ-a, a iz činjeničnog opisa proizlazi da se radi o nekom od oblika kaznenog djela teškog ubojstva iz članka 91. KZ-a.

Doslovno tumačeći odredbu članka 190. stavka 4. KZ-a moglo bi se zaključiti da su istražni sudac i vijeće, kada odlučuju o istražnom zahtjevu, ovlaštene odrediti provođenje istrage i za teže kazneno djelo.

Odgovor na pitanje bi li takva teža kvalifikacija bila **na štetu okrivljenika** nije jednostavan.

S jedne strane očigledno je da označavanje kaznenog djela za koje se vodi istraga kao težeg ima neke posljedice koje idu na štetu okrivljenika: moguće je određivanja pritvora upravo pozivom na težu kvalifikaciju (zbog koje može biti ispunjen uvjet iz članka 102. stavka 1. točke 4. ZKP-a - propisana kazna zatvora od dvanaest godina ili teža).

⁵⁷ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 11. travnja 2002. godine broj I Kž-248/02-3

Međutim, označavanje radnji kao težeg kaznenog djela može dovesti i do veće zaštite okrivljenikovih prava (primjerice, obvezne obrane već pri prvom ispitivanju, a time i tijekom istrage).

Ako bi se bezrezervno prihvatio stav da sud niti u ovoj fazi kaznenog postupka ne može djelo prekvalificirati u teže, uz važeće shvaćanje da se valjanost pojedinih procesnih radnji ocjenjuje s obzirom na stanje u vrijeme poduzimanja tih radnji, otvorila bi se mogućnost manipulacije pravnim oznakama i predlaganja provođenja istrage za blaže kazneno djelo radi "održavanja" dokaza pribavljenih prije pokretanja i tijekom istrage te optuživanja za teže kazneno djelo.

ZKP također ne predviđa mogućnost naknadne izmjene činjeničnog opisa i, posljedično tome, izmjene zakonskog opisa kaznenog djela tijekom istrage, nakon donošena rješenja o njenom provođenju. Naime, moguće je da se nakon pokretanja istrage utvrdi postojanje kvalifikatornih elemenata zbog kojih bi kazneno djelo trebalo biti označeno kao teže od onoga za koje je pokrenuta istraga, ali tužitelj nema ovlasti predložiti izmjenju rješenja o provođenju istrage niti to sud može sam učiniti. To, dakako, ne sprječava tužitelja da prilikom podnošenja optužnice radnje opiše u skladu s rezultatima istrage, dakle, i kao teže kazneno djelo od onog za koje je istraga provedena.

3.2. Kontrola optužnice

Citirana odredba članka 277. koja se odnosi na odlučivanje povodom prigovora protiv optužnice ili zahtjeva predsjednika vijeća za ispitivanje optužnice također ima **ograničeni značaj**.

Naime, sud, iako niti tada formalno nije vezan za pravnu ocjenu djela koju je tužitelj dao u optužnici, ne može uvijek utjecati na njegovu pravnu oznaku.

Tako, primjerice, ovo vijeće nije ovlašteno utvrditi da se u radnjama koje su predmet optužbe stječu elementi nekog kaznenog djela različitog od onog koje je naznačio tužitelj, jer ono nije vezano za pravnu oznaku samo pri donošenju rješenja iz članka 274. stavka 3. i članka 275. i 276. ZKP-a.

Članak 274. stavak 3. ZKP-a odnosi se na proglašavanje suda nenadležnim, članak 275. ZKP-a navodi razloge za obustavu kaznenog postupka,⁵⁸ a članak 276. ZKP-a odnosi se na odbačaj neposredne optužnice ili privatne tužbe odnosno obustavu kaznenog postupka nakon istrage provedene povodom prigovora protiv neposredne optužnice ili povodom zahtjeva predsjednika vijeća za ispitivanjem te optužnice.

Sud, dakle, nema mogućnost usvojiti prigovor protiv optužnice (u cijelosti ili djelomično) i izmijeniti (dakako, na lakše kazneno djelo) pravnu oznaku djela navedenu u optužnici:

"Pobijanim rješenjem, odlučujući u povodu prigovora protiv optužnice, izvanraspravno vijeće Županijskog suda u Zagrebu (toč. I.) izmijenilo je pravne oznake djela opisane u optužnici Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta od 6. siječnja 2003. godine, broj UK-67/02. i to na način da je radnje I. okr. G.B. opisane pod točkom 1. optužnice pravno označio kao kazneno djelo iz čl. 333. st. 1. KZ, a radnje II okr. D.H., III okr. T.B., IV okr. M.V., V okr. J.L., VI okr. D.L., VII okr. S.T. i VIII okr. S.A., opisane u istoj točki, kao kazneno djelo iz čl. 333. st. 3. KZ. Nadalje, radnje I okr. G.B. i III okr. T.B. opisane pod točkom 2. optužnice pravno je označio kao kazneno djelo iz čl. 298. st. 2. KZ, dok su radnje II okr. D.H., V okr. J.L., VI okr. D.L. i VII okr. S.T. opisane u istoj točki kvalificirane kao kazneno djelo iz čl. 297. st. 1. KZ. Osim toga, izmijenjene su pravne oznake djela i u odnosu na VIII okr. S.A., opisane u toč. 2. optužnice, te su pravno označene kao kazneno djelo iz čl. 297. st. 1. KZ u svezi s čl. 38. KZ. Istim rješenjem, pod točkom II., na temelju čl. 278. st. 1. ZKP, prigovori I. okr. G.B., II. okr. D.H., III. okr. T.B., IV. okr. M.V., V. okr. J.L., VI. okr. D.L., VII. okr. S.T. i VIII. okr. S.A. su odbijeni kao neosnovani. Protiv potonjeg okrivljenika, pod točkom III je ukinut pritvor, a pod točkom V odbijen je prijedlog I okr. G.B. za ukidanje pritvora.

⁵⁸ "Rješavajući o prigovoru protiv optužnice, vijeće će obustaviti postupak ako ustanovi:

- 1) da djelo koje je predmet optužbe nije kazneno djelo,
- 2) da postoje okolnosti koje isključuju okrivljenikovu krivnju,
- 3) da nema zahtjeva ovlaštenog tužitelja ili prijedloga, odnosno odobrenja ovlaštene osobe, ako je to po zakonu potrebno, ili da postoje okolnosti koje isključuju kazneni progon,
- 4) da nema dovoljno dokaza da je okrivljenik osnovano sumnjiv za djelo koje je predmet optužbe, odnosno da je proturječje između prikupljenih dokaza očito takvo da bi na glavnoj raspravi izricanje osuđujuće presude bilo nemoguće."

Protiv tog rješenja žali se Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, s prijedlogom da se isto preinači i radnje okrivljenika označe kao u optužnici, odnosno da se ukine i predmet vrati sudu prvog stupnja na ponovno odlučivanje, te okr. G.B. po branitelju, s prijedlogom da se pobijano rješenje preinači i njega tereti samo za kazneno djelo iz čl. 298. st. 2. KZ, te da mu se s tim u vezi ukine pritvor, odnosno, da se ukine i predmet vrati sudu prvog stupnja na ponovno odlučivanje.

Žalba Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta je osnovana, dok je žalba okr. G.B. bespredmetna.

Žalitelj, u prvom redu ističe, da je izvanraspravno vijeće Županijskog suda u Zagrebu postupalo izvan ovlasti koje ima u postupku odlučivanja po prigovoru time što se upustilo u procjenu dovoljnosti dokaza za presuđenje, a o čemu treba odlučiti raspravno vijeće. Nadalje, u žalbi se navode okolnosti koje bi upućivale da se u radnjama okrivljenika stječu obilježja djela koja su im stavljena na teret u optužnici pa se tako naglašava da se pod točkom 2a optužnice I okr. G.B. i III okr. T.B. na izričit način stavlja na teret da su na ilegalan način unijeli u Republiku Hrvatsku neutvrđenu količinu duhanskih prerađevina domaće proizvodnje i strane proizvodnje koje nisu imale odgovarajuće zaštitne markice, a u svezi činjenice da nije opisano prenošenje preko carinske crte robe čiji je promet ograničen. Što se pak tiče ostalih okrivljenika, smatra, da su oni postupali sukladno dogovoru i podijeljenim ulogama i da su pritom svaki u svom segmentu odrađivali jednu etapu u realizaciji ukupne kriminalne aktivnosti. Pri tome, svaki od okrivljenika radnje onog drugog prihvaća kao svoje i sudjeluje u procesu koji se odvija od kupnje u inozemstvu, prenošenja preko carinske crte uz izbjegavanje mjera carinskog nadzora, skladištenje takvih proizvoda, prijevoza i prodaje na tržištu duhanskih prerađevina u Republici Hrvatskoj. U žalbi se nadalje navodi, da je sud prvog stupnja povrijedio kazneni zakon, time što je radnje opisane pod točkom 2b II okr. D.H., 2c IV okr. M.V., 2d Vokr. i VI okr. J.i D.L., 2e VII okr. S.T. i 2f VIII okr. S.A. pravno označio kao radnje kaznenog djela nedopuštene trgovine iz čl. 297. KZ, a što je pak u suprotnosti s odredbom čl. 333. st. 1. i 3. KZ, kako su okvalificirana djela opisana u toč. 1. predmetne optužnice.

Međutim, po ocjeni Vrhovnog suda, kao suda drugog stupnja, okolnost da je sud prvog stupnja odbio prigovore kao neosnovane, na temelju čl. 278. st. 1. ZKP, isključuje mogućnost da istovremeno izmijeni pravne oznake djela navedenih u optužnici. Činjenica je da sud, doista, prema odredbi čl. 277. ZKP nije vezan za pravnu ocjenu djela koje je tužitelj naveo u optužnici, no isto samo pri donošenju rješenja koja se navode u tom

*članku, a radi se o rješenjima navedenim u čl. 274. st. 3. ZKP, te čl. 275. i čl. 276. ZKP. Kako sud nije donio niti jedno od navedenih rješenja, već rješenje iz čl. 278. st. 1. ZKP, to nije mogao niti postupiti na opisani način.*⁵⁹

Rješenje ovakvih problema trebalo bi potražiti u odredbi članka 274. stavka 1. ZKP-a prema kojoj će vijeće, kad u povodu prigovora ustanovi da postoje pogreške ili nedostaci u optužnici (članak 268.) ili da činjenični opis radnje kaznenog djela ne proizlazi iz ranije pribavljenih dokaza, **vratiti optužnicu da se zapaženi nedostaci otklone**. U oba slučaja - i ako postoji nesklad između činjeničnog i zakonskog opisa djela, i ako činjenični opis radnje djela nije u skladu s rezultatima istrage - može naložiti tužitelju usklađivanje činjeničnog i zakonskog opisa s rezultatima dokaza pribavljenih tijekom istrage.

Na taj način je moguće "ishoditi" valjanu pravnu kvalifikaciju radnji djela koje je predmet optužbe.⁶⁰

Međutim, tužitelj je, prema odredbi članka 341. stavka 1. ZKP-a, ovlašten izmijeniti optužbu, a protiv izmijenjene optužnice prigovor (a time niti zahtjev predsjednika vijeća za njezino ispitivanje) nije dopušten.⁶¹ Ovakvom naknadnom izmjenom tužitelj bi mogao, čak i nakon što je bio postupio po rješenju vijeća donesenom na temelju članka 274. stavka 1. ZKP-a, ponovno naznačiti onu kvalifikaciju djela koju je postavio u prvotnoj optužnici (a koja mu je bila vraćena radi ispravka), i na taj način "zaobići" kontrolu optužnice. Stoga bi trebalo razmotriti opravdanost isključenja prigovora i ispitivanja takve izmijenjene optužnice.⁶²

⁵⁹ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 13. veljače 2003. godine broj I Kž-108/03-4

⁶⁰ Napominje se da je člankom 269. stavkom 2. ZKP-a određena i ovlast predsjednika (raspravnog) vijeća da tužitelju vrati optužnicu radi ispravljanja nedostataka, a nedostatkom bi se mogla smatrati i neusklađenost činjeničnog i zakonskog opisa kaznenog djela. Međutim, ZKP ne daje jasan odgovor na pitanje može li sud odbaciti kao podnesak nepodoban za postupanje optužnicu koju državni odvjetnik, iako mu je to naloženo rješenjem predsjednika vijeća ili izvanraspravnog vijeća, ne uskladi činjenični i zakonski opis djela.

⁶¹ članak 341. stavak 3. ZKP-a

⁶² Naravno, pravo na prigovor ili zahtjev predsjednika vijeća za ispitivanje optužnice trebalo bi ograničiti na način da se isključi mogućnost da svaka izmjena optužbe, pa i ona neznatna, vrati postupak u stadij prije određivanja glavne rasprave; prihvatljivo rješenje bi bilo prepuštanje

3.3. Tužiteljeva pravna oznaka kaznenog djela i stvarna nadležnost

Konačno, dvojbena je vezanost za tužiteljevu pravnu ocjenu djela iz optužnice nakon što ona postane pravomoćna.

Naime, Vrhovni sud Republike Hrvatske je u pravnom shvaćanju i u više odluka koje se odnose na pitanje **stvarne nadležnosti** ovisne o **primjeni blažeg zakona** izrazio stav koji je značajan i za **vezanost suda za pravnu kvalifikaciju iz optužnice**.

"Pobijanim rješenjem Županijski sud u Zagrebu nalazi da nije stvarno nadležan za daljnje postupanje u ovom kaznenom predmetu iz razloga što prema odredbama čl. 16. toč. 1. pod toč. a/ Zakona o sudovima, određeno je da općinski sudovi sude u prvom stupnju za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora do 10 (deset) godina, ako za pojedina kaznena djela nije određen drugi sud. Nadalje, da se čl. 17. toč. 1. Zakona o sudovima propisuje nadležnost županijskih sudova za suđenje u prvom stupnju za kaznena djela kojima je propisana kazna zatvora preko 10 (deset) godina. Budući da za kazneno djelo iz čl. 196. st. 2. OKZRH nije izričito određena nadležnost županijskog suda, a imajući u vidu navedenu propisanu kaznu za to kazneno djelo, Županijski sud u Zagrebu drži da je stvarno i mjesno nadležan Općinski sud u Zagrebu.

*Nasuprot ovakvom pogrešnom stajalištu Županijskog suda u Zagrebu, s pravom ističe žalitelj da je upravo Županijski sud nadležan za suđenje konkretnog kaznenog djela, jer je ranije označeno kazneno djelo iz čl. 196. st. 2. OKZRH preneseno u novi kazneni zakon i sada se radi o kaznenom djelu iz čl. 173. st. 2. KZ, a za suđenje tog oblika kaznenog djela zlouporabe opojnih droga nadležan je županijski sud. Stoga **pitanje primjene blažeg zakona, može ocjenjivati jedino nadležan sud**, a to ni u kojem slučaju ne može biti općinski sud. Budući da pitanje primjene blažeg zakona za utvrđivanje činjenica važnih za odluku o stvarno nadležnosti suda, uopće nije relevantno, jer se to pitanje rješava nakon što se odredi nadležni sud, a ovdje je ona određena čl. 19. st. 1. toč. a/ ZKP/97, dakle, pred nadležnim sudom, što je u konkretnom slučaju Županijski sud u Zagrebu. Tek će tada zbog obvezne primjene čl. 3. st. 2. KZ - blažeg zakona -*

raspravnom vijeću ocjene jesu li izmjene optužbe na glavnoj raspravi tako značajne da bi bilo opravdano dopustiti prigovor protiv nove optužnice.

optuženikovo djelo i dalje pravno označiti kao kazneno djelo iz čl. 196. st. 2. OKZRH, kao što je to označeno i u optužnici."⁶³

Jednaki stav izražen je i pri odlučivanju o sukobu nadležnosti u postupcima povodom drugih kaznenih djela:

"Nije prijeporno, da se optuženica J.P. optužnicom Općinskog državnog odvjetništva u Zagrebu od 16. kolovoza 1999. br. KT-3614/94 (list 65 spisa) tereti za učin kaznenog djela iz čl. 215. st. 4. KZRH jer pribavljena protupravna imovinska korist prelazi iznos od 27.500,00 kn i iznosi 70.519,90 kn kao i da je za to kazneno djelo po zakonu propisana kazna zatvora od jedne do 10 godina te da bi s obzirom na čl. 16. st. 1. toč. 1.a. Zakona o sudovima i čl. 21. ZKP/93 za to kazneno djelo bio stvarno nadležan Općinski sud, ovdje Općinski sud u Zagrebu.

Međutim, prema čl. 32. st. 1. ZKP/93, koji se primjenjuje u konkretnom slučaju s obzirom na odredbu čl. 501. st. 1. ZKP/97, (jednako kao što je to propisano i sada u čl. 33. st. 1. ZKP/97) propisano je, da je sud dužan paziti na svoju stvarnu i mjesnu nadležnost te čim primijeti da nije nadležan, oglasit će se nenadležnim i nakon pravomoćnosti rješenja uputiti predmet nadležnom sudu.

Ovo pak, pravilnim tumačenjem navedene odredbe ne znači, da je sud trajno vezan jednom donesenom odlukom o svojoj stvarnoj nadležnosti već naprotiv, da je dužan po službenoj dužnosti na istu paziti tijekom cijelog postupka, a to dalje znači, da mora voditi računa o tomu je li se u međuvremenu izmijenio zakon koji pitanje stvarne nadležnosti određuje na drugačiji način.

Stoga, a jer se upravo to dogodilo u konkretnom slučaju odnosno, jer je u međuvremenu došlo do izmjene u kaznenom zakonodavstvu Republike Hrvatske tako, što je 01. siječnja 1998. godine stupio na snagu novi KZ, po kojem kazneno djelo iz čl. 215. st. 4. (jednako kao i onaj iz st. 5.) predstavlja kazneno djelo iz čl. 337. st. 4. KZ, s jedne strane, i da je s druge strane, u ZKP-u i to u čl. 19. st. 1. toč. b. ZKP/97 izričito propisano, da je za kazneno djelo iz čl. 337. st. 4. (koji dakle obuhvaća bivši čl. 215. st. 4. i 5. KZRH) nadležan Županijski sud, onda su upravo ovako izmijenjene okolnosti do kojih je došlo izmjenom kaznenog zakonodavstva u Republici Hrvatskoj, one okolnosti na koje sud u smislu čl. 32. st. 1. ZKP/93 (čl. 33. st. 1. ZKP/97) mora pazi po službenoj dužnosti i koje

⁶³ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 16. rujna 1999. godine broj I Kž 491/1999-3

su odlučne za utvrđivanje stvarne nadležnosti suda, a ne one okolnosti na koje se, svaki sa svog stajališta, pozivaju Općinski i Županijski sud a koje se odnose na pitanje primjene blažeg zakona.

Naime, pitanje primjene blažeg zakona za utvrđivanje činjenica nužnih za odluku o stvarnoj nadležnosti suda nije uopće relevantno, budući da se to pitanje rješava nakon što se odredi stvarna nadležnost suda, a to znači da će to pitanje primjene blažeg zakona tijekom suđenja riješiti nadležni sud, ovdje Županijski sud u Zagrebu."⁶⁴

U oba ova predmeta su **optužnice** kojima su se radnje koje su optuženicama stavljene na teret pravno kvalificirale po Krivičnom zakonu Republike Hrvatske⁶⁵ kao blažem zakonu postale **pravomoćne**, ali iz citiranih odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske proizlazi da pravna oznaka kaznenog djela koju je tužitelj naznačio u optužnom aktu (čak i kada ispravnost takve oznake nije dovedena u pitanje) nije od utjecaja na ocjenu stvarne nadležnosti sudova.⁶⁶

3.4. Tužiteljeva pravna oznaka kaznenog djela i sastav suda

Dvojbe u ispravnost iz ovih odluka izvedenog zaključka da tužiteljeva pravna oznaka djela nije od utjecaja na postupanje suda kad god se može postaviti pitanje koji zakon (kao blaži) treba primijeniti otvorene su nizom odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske koje se odnose na **sastav vijeća** u predmetima zbog kaznenog djela iz članka 173. stavka 2. KZ-a nakon donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona⁶⁷ koji je svojim člankom 25. izmijenio

⁶⁴ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 10. svibnja 2001. godine broj II-4Kr-473/00-3

⁶⁵ "Narodne novine" broj 32/93, 38/93, 28/96 i 30/96; nastavno: KZRH

⁶⁶ Iako je teško zamisliti da bi tužitelj pri određivanju pravne oznake mogao pogrešno navesti blaži zakon u situaciji kada bi trebalo primijeniti stroži propis (primjerice, u situaciji kada bi optuženik na prijelazu između 1997. i 1998. godine posjedovao opojnu drogu radi prodaje, a tužitelj te radnje opiše kao kazneno djelo iz članka 196. stavka 2. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske - "Narodne novine" broj 31/93, 108/95 i 28/96; nastavno: OKZRH), moglo bi se postaviti pitanje bi li sud pri donošenju presude na to kazneno djelo mogao primijeniti stroži zakon (u ovom primjeru okvalificirati radnje kao kazneno djelo iz članka 173. stavka 2. KZ-a). Budući da bi takvo postupanje suda predstavljalo izmjenu pravne oznake na teže kazneno djelo, moglo bi se zaključiti da bi ono predstavljalo prekoračenje optužbe, pa da je u tom slučaju sud – u korist optuženika – ipak vezan pravnom kvalifikacijom iz optužnice.

⁶⁷ "Narodne novine" broj 129/00

kaznu zapriječenu za ovo djelo određivši je kao kaznu zatvora od jedne do dvanaest godina:

*"Opt. A. Z. je u toč. 1. izreke pobijane presude proglašen krivim zbog kaznenog djela zlouporabe opojnih droga iz čl. 173. st. 2. KZ počinjenog dana 21. studenoga 2000. godine, a za takovo je kazneno djelo i terećen optužnicom Županijskog državnog odvjetništva u Varaždinu od 19. ožujka 2001. godine. To znači, da je ovaj optuženik terećen a tako je i proglašen krivim, za učin kaznenog djela iz čl. 173. st. 2. KZ za koje se po tom propisu može izreći kazna dugotrajnog zatvora, iako je već u vrijeme podizanja optužnice bio na snazi Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona ("Narodne novine" br. 129/00 od 22. prosinca 2000.) koji u čl. 25. između ostalog, propisuje, da se u čl. 173. st. 2. KZ ("Narodne novine" br. 110/97) kazna dugotrajnog zatvora briše, što znači, da je **optuženikovo djelo sada blaže**.*

S obzirom da je raspravno vijeće koje je postupalo po optužnici u kojoj je pravna djelatnost optuženika označena po čl. 173. st. 2. KZ ("Narodne novine" br. 110/97), ono je moralo biti sastavljeno od dva suca i tri suca porotnika, a ne od jednog suca i dva suca porotnika, kao što je bilo sastavljeno, budući da samom izmjenom KZ-a nije automatski određena nadležnost suda odnosno, njegov sastav, već sud sudi u vijeću sastavljenom prema težini djela iz optužnog akta, koje je onda nadležno primijeniti odgovarajući (blaži) zakon.

Tek da je Državno odvjetništvo djelatnost optuženika već u optužnici pravilno pravno označilo odnosno, optuženika teretilo po čl. 173. st. 2. KZ u svezi čl. 25. Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona ili pak prije početka glavne rasprave, sud je mogao biti sastavljen u sastavu u kojem je bio, a tako državni odvjetnik nije postupio.⁶⁸

"Naime, optužnicom državnog odvjetnika od 30. studenoga 2000. godine broj DO-KS-4/00 stavlja se na teret opt. S.Đ. počinjenje kaznenog djela zlouporabe opojnih droga iz čl. 173. st. 2. KZ, za koje se po tom propisu može izreći i kazna dugotrajnog zatvora, pa kako državni odvjetnik tijekom postupka nije mijenjao pravnu oznaku djela, to je raspravno vijeće trebalo biti sastavljeno od dva suca i tri suca porotnika, a prema odredbi

⁶⁸ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 6. studenoga 2003. godine broj I Kž-56/02-3

čl. 20. st. 1. ZKP u svezi sa čl. 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku ("Narodne novine" br. 112 od 29. listopada 1999. godine).

Istina, čl. 25. Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona ("Narodne novine" br. 129 od 22. prosinca 2000. godine) brisana je kazna dugotrajnog zatvora i određeno da se za kazneno djelo iz čl. 173. st. 2. KZ može izreći kazna zatvora do dvanaest godina, ali samom izmjenom Kaznenog zakona, koja izmjena nije bila na snazi u vrijeme počinjenja kaznenog djela i optuženja, nije automatski određena nadležnost suda, odnosno njegov sastav, već **sud treba suditi u vijeću sastavljenom prema težini djela iz optuženog akta**. Tako sastavljeno vijeće je nadležno da utvrdi koji je zakon blaži za počinitelja u smislu čl. 3. st. 2. KZ.

U konkretnom slučaju, tek da je državni odvjetnik izmijenio pravnu oznaku djela prije glavne rasprave, odnosno njenog početka, a nije, prvostupanjski sud je mogao biti sastavljen od jednog suca i dva suca porotnika.⁶⁹

Međutim, u sljedećoj odluci Vrhovni sud Republike Hrvatske je u istoj pravnoj situaciji ukazao i na mogućnost da **sud samoinicijativno konstatira stupanje na snagu blažeg zakona**:

"Prilikom donošenja prvostupanjske presude sud je bio nepropisno sastavljen.

Naime, optužnicom državnog odvjetnika, koja nije izmijenjena do okončanja prvostupanjskog postupka, optuženik se tereti zbog učina kaznenog djela zlouporabe opojnih droga iz čl. 173. st. 2. KZ-a počinjenog tijekom svibnja 2000. godine. Kako se prema čl. 3. st. 1. KZ-a, prema počinitelju, u pravilu, primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme kada je kazneno djelo počinjeno, proizlazi da se optuženik tereti zbog kaznenog djela zapriječene kazne zatvora u trajanju od jedne do deset godina, ili kazne dugotrajnog zatvora.

Kako državni odvjetnik, dakle, nije izmijenio pravnu oznaku kaznenog djela, **niti je prvostupanjski sud utvrdio da je u međuvremenu donesen Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona i da se radi o kaznenom djelu iz čl. 173. st. 2. KZ-a u vezi čl. 25. Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona ("Narodne novine" br. 129/00), za koje je sada zapriječena kazna zatvora od jedne do dvanaest godina,**

⁶⁹ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 20. rujna 2001. godine broj I Kž-553/01-3

*to je prvostupanjski sud bio dužan suditi u vijeću sastavljenom od dva suca i tri suca porotnika prema zapriječenoj kazni za kazneno djelo iz optužnice, za koju kvalifikaciju je vezan s obzirom da nije došlo do izmjene."*⁷⁰

Ova odluka, dakle, "ublažava" ranije izraženi stav o "potpunoj" vezanosti suda za pravnu oznaku kaznenog djela koju je naznačio tužitelj jer dopušta mogućnost i da sud (prije početka glavne rasprave) utvrdi stupanje na snagu blažeg zakona pa da takvom konstatacijom utječe i na sastav vijeća.

Iako citirani stav ne određuje u kojem bi stadiju postupka sud mogao utvrditi pravnu kvalifikaciju kaznenog djela različitu od one u optužnom aktu, za zaključiti je da bi to ipak moglo biti učinjeno tijekom odlučivanja povodom prigovora protiv optužnice, odnosno zahtjeva predsjednika vijeća za njezinim ispitivanjem.

Ovakvo naglašavanje značaja sudske kontrole optužnice u skladu je s tendencijom koja proizlazi i iz posljednje novele ZKP-a.⁷¹ Za očekivati je da će i u sljedećim izmjenama kaznenog postupnog prava (koje bi trebale pojačati akuzatorno načelo) prethodna kontrola optužnice moći otkloniti i mnoge dvojbe na koje je ukazano, a koje se odnose na probleme identiteta optužbe i presude.

4. Umjesto zaključka

U kojoj je mjeri sud pri donošenju presude, ali u ranijem tijeku postupka, vezan za optužbu - kako za događaj tako i za pravnu oznaku djela koju tužitelj predlaže - složeno je pitanje na koje sudska praksa kroz veći broj odluka daje određene odgovore. Međutim, čvrsta pravila, osim onih da izmjene opisa djela u presudi ne smiju dovesti do strože pravne kvalifikacije te da se presuda ne može odnositi na drugo djelo različito od onog koje je optuženo, ne postoje.

Upravo zbog toga prikaz većeg broja odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske u kojima su izraženi stavovi o ovom problemu može biti važan putokaz pri rješavanju tog pitanja u svakom pojedinačnom slučaju.

⁷⁰ odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 3. listopada 2001. godine broj I Kž-397/01-5

⁷¹ izmjene stavka 2. članka 274. ZKP-a koje su uvedene člankom 121. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku ("Narodne novine" broj 58/02)

I izneseni stavovi o pitanjima u kojoj je mjeri sud vezan za tužiteljevu oznaku djela u istražnom zahtjevu te u optužnici prilikom njene kontrole od strane suda i tijekom odlučivanja o nadležnosti kao i u pripremama glavne rasprave u odnosu na sastav vijeća mogu pomoći ne samo poboljšanju u postupanju suda, već i u razmatranju ovih problema *de lege ferenda* te uvođenju jasnijih zakonskih rješenja u skladu s tendencijom jačanja načela akuzatornosti u kaznenom postupovnom pravu.

SADRŽAJ

1.	Uvod.....	1
2.	Vežanost suda optužbom pri donošenju presude	3
2.1.	Sadržaj optužnog akta i sadržaj presude	3
2.2.	Objektivni identitet optužbe i presude	5
2.2.1.	Izmjena okolnosti koje nisu elementi kaznenog djela.....	6
2.2.2.	Utvrdjenja suda koja se odnose na elemente bića kaznenog djela.....	11
2.2.3.	Osuda za drugo kazneno djelo – prekoračenje optužbe	23
2.2.4.	Nužna obrana.....	32
3.	Vežanost suda za tužiteljev prijedlog o pravnoj ocjeni djela u postupku do donošenja presude	33
3.1.	Istraga	34
3.2.	Kontrola optužnice	36
3.3.	Tužiteljeva pravna oznaka kaznenog djela i stvarna nadležnost.....	40
3.4.	Tužiteljeva pravna oznaka kaznenog djela i sastav suda.....	42
4.	Umjesto zaključka	45